

KÉZIKÖNYV

A MAGYAR IFJÚSÁG
NEMZETVÉDELMI
NEVELÉSÉRE

BUDAPEST, 1921
KIADJA A MOVE SZEMERE-BIZOTTSÁGA

Budapesti Hírlap nyomda

ELŐSZÓ.

Írta: Ilysói Gabányi János ezredes.

Kedves fiatal barátaim!

Ez a könyv a tietek. Úgy fogadjátok azt, mintha imádságos könyv lenne. Legyen hű kísérőtök akkor, ha szellemi vagy egyéb munkával *egyedül* foglalkoztok, ha a szabad természetbe *társaitokkal* együtt kirándultok, ha a szülői ház melegét élvezitek, legyen ez a könyv hű kísérőtök az iskolában, az üzletekben, az eke szarvánál, a gyár gépeinél. De különösen akkor legyen társatok ez a könyv, ha a lövészet csarnokában a legszebb sportok egyikének hódoltok. Tekintsetek ezt a csarnokot templomnak, mert templommá avatták azt azok a súlyos megpróbáltatások, amelyek hazánkra már hetedik éve nehezdednek és azok a kötelességeik, amelyeiken éppen e megpróbáltatások; elviselhetése végett magúinkra kel] vállalnunk. A lövészet csarnoka és e kézikönyv úgy egészítik ki egymást, mint a templom és az imádságos könyv.

A régi spártaiak sok ünnepe alkalmat adott arra, hogy az egész nép együttérzésének, egy eszméért való közös életcélra való törekvésnek kifejezői legyenek. Az ilyen ünnepeken a férfiak kor szerinti három énekkara így énekelt:

Az öregek kara ezt a büszke mondatot zengette:

— *A régebbi korban mi voltunk a hősök!*

A férfiak kara erre azt felelte:

— *Most mi vagyunk a hősök! Jöjjön, aki kételkedni mer ebben!*

Az ifjak kara imigyen adott választ:

— *Majd egykor mi leszünk a hősök s mi elhalványítjuk a ti tetteitek fényét is!*

Fiatal barátaim, tanuljatok a spártai ifjaktól. Ti vagytok a jövő reménysége és hazánk boldogulásának biztosítéka, nemes záloga. Legyetek olyanok, aminők a spártai ifjak voltak: testben erősek, kitartók, jellemben acélosak, őszinték, gerincesek, lélekben rettenthetetlenek. Teljesítőképeség tekintetében túl kell tennetek a mostani öregeken és a férfiakon. Az előbbiek már csak csendes szemlélői a rohanó eseményeknek, az utóbbiakat pedig nagyon megtépták a lezajlott pusztító viharok; akaraterejük és energiájuk össze-vissza van tépdese. Ellenben hozzáiofok, fiatal barátaim, a legszebb reményekéi fűzzük és nektek *szent kötelességetek, hogy e remények megvalósuljanak.*

Ha e kézikönyvet olvasgatjátok, jusson mindig eszetekbe a magyarok legújabb imája:

Hiszek egy istenben, hiszek egy hazában,

Hiszek egy isteni örök igazságban,

Hiszek Magyarország feltámadásában.

Szakadatlanul arra törekedjétek, hogy az a hit, amely ebben az imában gyönyörűen kifeje-

zésre jut: teljesüljön. Egyet azonban ne tévesz-
szetek soha szemeitek előtt:

*Sohase bocsátkozzatok kalandos vállalkozá-
sokba, hanem valamennyien testvéri szeretettel
összetartva, erőteljes, kitartó, céltudatos kultur-
munkával, fegyelmezett sorokban igyekezzetek
boldogítani ezt a szép hazát!*

„*Caput gloriae virtus!*” mondja a felirat
egyik lövő-csarnokunkon, Ezt se feledjétek soha!
Legyen a „*virtus*” a fizikai, erkölcsi és szellemi
hatalmas teljesítőképessegeteknek összefoglaló
megnevezése. Legyen állandóan otthonos e szép
latin szónak fogadnia elméteikiben, szívetekben,
lelketekben, izmaitokban.

És most öltsetek fel a visszaemlékezés szí-
nes szárnyait és szálljatok el velem a régi és a
közel múltba. Tekintsünk szét a világban, hogy
miképpen igyekeztek egyes államok *ifjaik*
katonai előképzéséről gondoskodni.

1. *Spártában* Lykuorgos törvényei alapján
mindenben az állam katonai megvédését tartot-
ták szem előtt. Ez volt a vezető gondolat az ifjú-
ság nevelésénél is. A gyermeket hét éves korában
az állam vette át és őt az állam által kirendelt
egyének nevelték. A fiúk nevelői a harctéren
már kipróbált kemény, tapasztalt férfiak vol-
tak (*Paidonomos*). Mellettük működtek az idő-
sebb ifjaik közül kiválasztott segédnevelők.
(*Eiren.*) Minden törekvés a test nevelésére és a
háborúra való előkészítésre irányult. A háború
kitörését ünnepnek tekintették, ekkor enyhítet-
tek a szigorú fegyelmen és a spártai anya e
Szókkal nyújtotta át fiának a pajzsot, midőn az a

harctérre indulni készült: „Vagy ezzel, vagy — ezen!” Tehát: vagy győzni, vagy meghalni.

2. *Athén* már inkább a mostani kor szellemének megfelelően nevelte ifjait. Amíg Spárta a lélek nevelésére úgyszólván semmit sem adott! és ifjait csak a háborúra készítette elő, addig Athénben a jó és szép együttes megvalósítását (*Kalokagathia*) tartották szem előtt s az ifjakat úgy a béke munkájára, mint a háború viszontagságaira nevelték. A fiúgyermek élete hetedik-évéig anyjára, azután inkább (atyjára volt bízva. A családanya felügyelete mellett hivatott tanítók tették a családi nevelésnek a kedély- és érzelemlámpájára kiható eredményeit teljesebbé a *múzsai* (erkölcsi és szellemi) és a *gumnasztikai* (testi) neveléssel. Az athéniak a test minden képességeit az egészséges lélek fegyelmzése alá helyezték. Az athéni ifjú 15 éves korában állami nevelésbe került (*ephebia*), 18 éves korában *ephebos* lett s ettől kezdve két éven át rendes katonai kiképzésben részesült.

3. A régi *Rómában* nem találjuk meg sem Spárta kemény katonás nevelését, sem Athénnek a testi és lelki nevelést összhangba hozó kalokagathiáját, mivel Rómában mindenben az állam érdekeit tartották szem előtt s ezért az ifjakat inkább az állam ügyeikben valló részvétel céljaira képezték ki. Ámde ott is megkövetelték, hogy a férfi, aki a közügyekben szerepelni akar, legalább 10 évi katonai szolgálatot mutasson fel.

4. A *középkorban* is súlyt helyeztek a katonai ismeretek megszerzésére. Az ifjú 14 éves korában valamely nemes udvarába került, ahol a

vívást, lovaglást, a különféle fordulatokat és mozdulatokat, a kard, a lándzsa és a torna-geregy kezelését gyakorolták.

5. A XV. századtól kezdve Európa nyugati részén körülbelül a XIX. századig hiányzik a katonás nevelés.

A közelmúltról a következőket írhatjuk:

6. *Amerika.* Az Északamerikai Egyesült Államok nagyon érdekesen és helyesen oldották meg a tanuló ifjúság foglalkoztatását a nyári szünidő alatt. Az ifjakat kiküldik a szabad természetbe, ahol mint megannyi Robinson sátor alatt élnék az egész vakáció idején. Sportolnak és karabélyból célba lönek.

7. *Anglia.* A „*Boy-Scout*” intézményt mindnyájan ismerjük. *Baden-Powell* tábornok kezdeményezte és honosította azt meg Angliában. Behálózta az egész szigetországot és nagyjelentőségű szerepet játszott abban, hogy az angolok úgyszólván semmiből, hatalmas seregeket voltak képesek előteremteni a háború alatt. Angliában a szorosabb értelemben vett katonás nevelést az állam nem biztosította egységesen. Az intézmény a társadalom kezében volt s a háború előtt még gyermekkorát élte. Érdekes, hogy Nagybritannia gyarmatai közt Kanada különös sikerrel oldotta meg e kérdést. *Stratchona* lord, Anglia kanadai királyi biztosa ugyanis 1911-ben a kanadai ifjúságnak a tanintézetekben való testi és különösen katonai kiképzésének céljára évi 50.000 korona értéknek megfelelő alapítványi telt. Ez abban az időben nagy pénz volt.

8. *Ausztriában* az ifjúságnak a katonai szolgálatra való előkészítése a háború előtt úgy a tanintézetekben, mint az e célra szervezett társadalmi alaskulatokban történt. A katonai követelményeket a középiskolák tornatanításának. terében, valamint a lövészetnek szintén a középiskolákban való fakultatív oktatása állal vették figyelembe. Az ifjúsági szervezetekben a katonai előkészítés a Scouting (Pfadfinder, cserkész) rendszer szerint történt. Az ifjak kirándulásokat végeztek, katonai játékokat űztek, hivatalos katonai engedéllyel megtekintették a katonai telepek-ét, gyakorlótereket stb. Ausztriában állandóan működött a „K. k. Reichsbund der Jugendwehren und Knabenhorte Österreichs”. Ennek védnöke *Ferenc Ferdinand* főherceg volt. E szövetség egyesítette az ifjúság katonai előképzésével foglalkozó valamennyi magánszervezetet. Meg kell említenünk, hogy a katonai kiképzésű tényleges katonák végezték. Az ügy iránt a magiális katonai körök melegen érdeklődtek. A háború folyamán egyremásra alakultak a különféle lövésztatafolyamok. Ilyenek voltak pld. a bécsi „Deutschmeister Schützenkorps” lövésztanfolyami» és a bécsi „Schützenverein”, „K. k. Landsturm-Schützenschule”-ja. Ez utóbbinak zárószemléjén *Lipót Szalvátor* főherceg a következőket mondotta: „Az én támogatásomra mindig számíthatnak, mert beigazolta a mostani háború, hogy milyen nagy értékű a lövészetben való kiképzés és mennyire szükséges, hogy az ifjúság hazafias szellemben neveltessék”. A háború második esztendejében a vallás- és közök-

tatásügyi és az osztrák honvédelmi miniszterek kezdeményezésére szilárd alapokra helyezték a közép- és felsőiskolákban való katonai előképzést. A tanintézeteken kívüli ifjúság ugyanilyen kiképzését azokra a társadalmi szervezeteikre bízta, amelyek az ügygel már különben is foglalkoztak. Ennek alapján az ifjúságnak a katonai szolgálatra való előkészítése az eddiginél még hatalmasabb lendületet vett. A bécsi „Jungschützenforps Innere Stadt” 1916. nyarán már nagyon sikerült záró-ünnepet rendezett. Majd megalakult a német „Jungdeutschlandbund” mintájára a „Jung Österreich” intézmény, melynek ugyanilyen nevű folyóira át a cs. és kir. hadseregfőparancsnokságtól kezdve az összes osztrák miniszterekig minden központi hatóság stb. támogat a. A folyóirat szerkesztője az ifjúságnak katonai előkészítését a következőképpen határozta meg: „Menetelni, tüzelni a hadipuskával és 'tájékozódni a terepen”. *Georgi Frigyes* báró gyalogsági tábornok hadügyminiszter maga intézett felhívást a 16 éves és idősebb ifjakhoz, hogy lépjenek be a Jung-Österreich szervezetbe. „Törkedjenek magukat idejekorán előkészíteni a hadiszolgálatra, hogy sok kíméletlen, iskolázott és ügyes ellenségeink ellen védekezhessenek és hogy őket meg is támadhassák!” Az ifjúsági vezetők számára az 1917. év nyarán már tanfolyam alakul, amelyet *Czapp* honvédelmi miniszter maga nyit meg.

9. *Franciaország*. Már a forradalom alatt fölmerült az az eszme, hogy az ifjakat katonai előképzésben kell részesíteni. *Robespierre* és *Saint-*

Just javaslatai alapján a fiukat és a leányokat spártai nevelésben kellett volna részesíteni. A fiúk rendeltetése a 10. életévüktől a 16-ikig katonai és gazdasági. Azok az ifjak, akik nem hivatalnokok, 26 éves korúikig katonai ruhát viseltek volna. Az 1870—71. évi háború után Franciaországban megszületett a revanche eszméje. Ennek szolgálatába állították az ifjúság nevelését is. *Cheron Adolf* megteremtette Franciaország katonai szolgálatra előkészítő egyesületeinek szövetségét. (L'Union des Sociétés de Préparation Militaire de France.) Ennek a kebelébe a háború előtt (1912-ben) 68 szövetség és megyei bizottság, 1200 katonai szolgálatra előkészítő egyesület 300.000 taggal és 2700 egyes tag tartozott, A francia hadügyminiszter a katonai iskolák számára a hadügyminisztérium kebelében szervezett állandó felügyelőségnek (Inspection permanente des Écoles militaires) köteleikében külön ügyosztályt alakított a testi nevelés és a katonai szolgálatra való előkészítés ügyeinek elintézésére. (Section d'entraînement physique et de préparation militaire.) A már említett szövetség nagyon sok néptanítót alkalmazott katonai oktatókul és őket nagy számban küldötte ki szakszerű kiképzés céljából a joinviliei katonai torna- és vívó-tanárképzőintézetbe. A francia kormány 1913 őszén törvényjavaslatot dolgozott ki az ifjúságnak katonai előkészítéséről (la préparation militaire). Ilyen előkészítésben valamennyi 16—20 éves ifjúnak részesülni kellett volna, akik számára különböző kedvezményeket biztosítottak. Hogy mi lett a javaslat

sorsa, nem ismeretes. A franciáknak háborús intézkedéseiről annyit tudunk, hogy az ifjaknak katonai előkészítése teljes erővel folyt. A hadtestek körleteiben évenként versenylövéseket tartottak. A lövésztanfolyamok fölött a hadtestparancsnokoknak szemlejoguk volt. A tényleges szolgálatra bevonulni egyéniek elméleti és torna-vizsgát tettek.

10. *Hollandiára* Szintén hatással voltak a háború eseményei. Az ifjakat ott is részesítették katonai előképzésben, különösen pedig a tengeri haderő megismerését és gyakorlatait vették fel a kiképzés tervezetébe.

11. *Japánban* már a háború előtt nagy súlyt helyeztek arra, hogy az ifjúságban a katonás szellemet (korán meghonosítsák és állandóan ápolják. Ez a japán nevelés alapgondolata. Az ifjúság katonai előképzésével több folyóirat foglalkozott. Ezek között a legérdekesebb volt a „Yamiato damsii” havi folyóirat, amelyet japán és angol nyelven a „Katonai kiválóság fejlesztésének társasága” adott ki. Az ifjúság számára a következő iskolák léteztek: 6—11 éves korig: Népiskola (Sogakko). Fegyverekkel és iskolai zászlóval. 12—14 éves korig: Felső népiskola (Koto-Sogakko). Szintén fegyverekkel és iskolai zászlóval. 11—15 éves korig: Középipiskola (Csu-gakko). Egyenruhával, fegyverekkel és zászlóval, 10—19 éves korig: Felsőiskola (Kotogakkö). 19 éven felüli ifjak számára: Egyetem (Dai-gakko). A népiskolákban az elméleti oktatások egyéniként csak 45 percig tartanak. Minden ilyen oktatás után a gyermekek 15 percig ame-

rikai-angol mintára a szabadban játszanak és rendgyakorlatokat végeznek. A torna tanítása ugyanúgy történik, mint a hadseregben és a vezényszavak is olyanok, mint a 'hadseregben.

Sokféle intézmény volt Japánban, amelyeknek az a hivatásuk, hogy a népiskolából kikerülő ifjúságnak azt a részét, amely a középiskolákba már nem iratkozik be, a katonasággal érintkezésben tartsa és az ifjakban a hazaszereget erényét az iskolák falain, kívül is ápolja. Ezek közül csak a következőket említjük meg: 1. A hagyományokat, a családnak és az állaimnak történetét talán a világon egy nép sem tiszteli annyira, mint a japán. Az ősök szellemét nemcsak az alsóbb néposztályok gyermekei, hanem a társadalom legfelsőbb rétegeinek tagjai is nagy tiszteletben tartják. A nemzet történetének emléknapijait az egész országban, tehát a hadseregben és az iskolákban is mindenütt ünnepélyesen megülik. Ide tartoznak a császár neves születésnapján kívül pl. a mukdeni csata emléknapja (március 10.), az „elesett harcosok ünnepe” (május 6. és 7.) stb. Meg kell emékeznünk arról is, hogy minden ezrednek van „zászlóünnepe”, amelyet a zászló tiszteletére minden évben ugyanazon a napon ülnek meg. Ezen a napon az ezredhez tartozó minden katona, tehát amennyire csak lehetséges, a tartalékosok is, valamint a környék előkelősége, egybegyülekeznek s a rendkívüli széninek tartott zászló ünnepét lelkesedéssel és a lángoló hazaszereget érzésével tartják meg. Az ünnepről azután a hadsereg és intézményei iránít való mély tisztelettel eltelve

térnek haza és a nyert benyomásokat az otthonmaradottak szívébe is átültetik. 2. Sok olyam nagy és befolyásos — részben magán, részben hivatalos jellegű — egyesület van Japánban, amely az iskola falai közül már kikerült, még nem hadra köteles ifjúságot a hadsereghez hozzákapcsolni igyekszik. Ezeket hivatalosan gazdagon támogatják s az egyesületek — szelíd hivatalos nyomás következtében — minden tisztet, udvari és állami hivatalnokot, tagjai közé számíthatnak. Japánban a hadseregnek, az iskolának és az állami közigazgatásnak benső szövetezése következtében a népnek katonás szelleme napról-napra jobban fokozódott. így nem csoda, ha Japánban a halálnak megvetése egészen természetes dolog. Ha japán történelmét átlapozzuk, számtalan olyan esettel találkozunk, ahol kiváló egyének magukat uralkodójuk, vagy hazájuk javáért, vagy pedig eszméikért fölládozták. Mikor az orosz-japán háborúban a „Kincsumaru” és a „Hitacsimaru” japán gőzhajókat az orosz hadihajók megtámadták, a japán hajók tisztjei és legénysége a legnagyobb nyugalommal követtek el „harakirit”, vagy dobták magukat a hullámsírba. Az orosz-japán háború előtt *Takojoshi Ohara* hadnagy őseinek sírjánál dobta el magától az életet, mert Oroszország terjeszkedésére vonatkozó figyelmeztetéseit nem vették figyelembe. Az orosz-japán háború után legalább negyven japán tiszt és katona követett el harakirit, mert a béke pontjaival nem voltak megelégedve. *Nogi Mareszuke gróf* tábornok, aki az 1904/5.

évi orosz-japán háborúban Port-Artúrt bevette és azután mint a harmadik hadsereg parancsnoka a mukdeni csatát eldöntötte, *Mucza Hilo* japán császárnak 1912. őszén történt elhunytá alkalmával urának és császárnak sírjánál ne-jével együtt öngyilkos lett. Ilyen önfeláldozásokra képes az a nép, amelyet az egész életen át a hazaszeretetre, a hősök tiszteletére és a háború veszélyeinek teljes lekicsinylésére tanítanak.

12. *Németország*, ki ifjúságnak katonai előképzése Németországban egészen a háborúig nem volt intézményesen megszervezve. A Pfadfinderbund, mely az angol Boy-Scout intézményhez nagyon hasonló volt, továbbá a Jungdeutsche Maid-Bund, — mely 1911 utolsó heteiben *Goltz* tábornagy elnöklete alatt alakult meg és magában egyesíti az összes német ifjúsági szervezeteket, — arra törekedtek ugyanis, hogy az ifjaknak testi és erkölcsi ereje” fokozzák, azonban a katonai előképzéssel, mint pl. a fegyver használásával nem foglalkoztak. A háború alatt” ellenben az ifjúság katonai előképzését nemcsak rendeletileg szabályozták, hanem „Die Militärische Vorbereitung der Jugend” ckmmei hivatalos vezérfonalat is adtak ki. Jellemző, hogy Brandenburg tartomány Cserületén és Berlinben a katonai előkészítés szervezésével *von Wachs* gyalogsági tábornok legfelsőbb helyről bízott meg. A hadügyminisztérium 1917. január 13-án megjelent Rendeleti Közlönyben (3teg-felsőbb rendelet közzétett, amelyben *Vilmos* császár az egész porosz ifjúságnak köszönetét

és elismerését fejezi ki a katonai előképzésnél tanúsított buzgalomért. Megdicsérte egyúttal az összes oktatókat is. A Jungenwehrek, illetve Jugendwehrek nagyszámban alakultak, úgyszintén tanfolyamokat tartottak az oktatók számára is. Meg kell emlékeznünk arról is, hogy Németországban nagy súlyt helyeztek a kiszolgált katonák bajtársias és társadalmi egyesítésére. E célt szolgálták az u. n. Kriegerverein-ok. Ezek az egyletek szintén tömörültek. Harmincegyezer Kriegerverein csaknem három millió taggal a háború előtt megjalkította a „Német Országos Harcos Egyletek Kyffhauser-Szövetségét”. Ez attól a pompás emlékműtől kapta nevét, melyet az alsó Harzban levő Kyffhäuser-hegyen Vilmos császár emlékére emeltek. A Kyffhäuser-szövetségen kívül más hasonló szövetségek is voltak Németországban.

13. *Olaszország.* Az olasz kormány, de különösen az olasz hadsereg a háború előtt néhány évvel meglepő buzgóságot fejtett ki abban az irányban, hogy egyrészt az ifjúságot már serdülő korától előkészítse a katonai szolgálatra, másrészt olyan társadalmi szervezeteket alakítson, amelyek önkéntes polgár-csapatokat szerveznek s ezeket különféle különleges katonai szolgálatokra már béke idejében alaposan kiképzik, azzal a céllal, hogy háború esetén ezek a csapatok teljesen katonai szervezettel, a működő hadsereg támogatására a hadseregek főparancsnokságának rendelkezésére bocsássák magukat. Az olasz közoktatásügyi miniszter 1911-ben törvényjavaslatot nyújtott be „A ka-

tonai célotkat szolgáló nemzeti célbalövés és testi nevelés” tárgyában és ezt a javaslatot katonához méltó hangú rendeletben adta tudtára, minden iskola-igazgatónak. Hogy a katonai előképzés fontosságára milyen nagy súlyt helyeznek, bizonyítja a törvényjavaslat I. fejezetének 6. §-ának következő két pontja; „6. §. Akik a megszabott gyakorlatoknak 4 éven át történt elvégzése után a hadügyminiszter által szabályozott vizsgán megfeleljek, a hadtestparancsnokságtól katonai előképzettségüket igazoló okmányt (diploma d' idoneita militare) kapnak, mely őket a következő 7. §-ban felsorolt kedvezményekre jogosít ja. Az ifjúsági osztályba beírt diákoknál, ha egészséges szervezük van, a gyakorlatoknak mind a négy éven át való elvégzése föltétel arra, hogy a felsőbb osztályba léphessenek és a középiskolákban végbizonyítványt kaphassanak, valamint arra is, hogy az egyetemen vagy más főiskolában vizsgát lehessenek. A gyakorlatoknak elvégzését igazoló bizonyítványt évente az egyesület elnöksége állítja ki.” A 7. §. közli a kedvezményeket, amelyek közt érdekes, hogy azok az ifjak, akik sikeres katonai előképzettségüket igazolni tudják, a tényleges katonai szolgálatra három hónappal későbbben vonulhatnak be, mint a többiek.

14. *Oroszországban* a háború előtt, már 1911-től kezdve az ifjúság katonai előképzésével foglalkozó tényezők nagyon behatóan működtek. A „Patjesnije” nevű ifjúsági katonai alakulások gombamódra termettek. Ugyancsak 1911 vége

felé a hadügyminiszter maga intézkedett a fontos ügyben. Tervbe vették, hogy a katonai előképzés az összes első- és másodfokú iskolákban a hadügyminiszter által jóváhagyott szabályok szerint legalább hetenként két órában kötelező lesz. Úgyszintén u ásitást dolgoztak ki az iskolák kötelékébe nem tartozó ifjúság katonai előképzésére is. Az ügy iránt *Miklós* cár nagyon melegen érdeklődött és egy ízben maga is j'éien volt egy ifjúsági katonai ünnepen.

15. *Svájcban* az újoncoknak bevonulásukkor vizsgálat keli tenniök néhány ehnéie i tárgyból és a tornából. Ennek nagyon üdvös hatása van. Egyrészt a torna a népben nagyon otthonossá lett, másrészt a katonaság kitűnő újoncanyagot kap. A katonai szolgálatra való előkészítésre vonatkozó rendeletet 1909. november 2-ikán adták ki. Érdekes, hogy a tornatanítók és torna tanítónők, valamint a tanfolyamok szervezésének, munkaervezetének és költségvetésének összeállítását a katonai csoport (departement) végezte. A puskával végzendő gyakorlatokban 1911-ben csaknem 12.000 ifjú vett részt.

16. *Svédországban*, — *Ling Péter* hazájában — a középiskolai tanulóknál igazi katonai fegyelem van. A fiúk a fegyvert ügyesen kezelik s rendszeres katonai gyakorlatokat végeznek. A céllövészet évi hatvan órában kötelező tantárgy. Oktatója az intézet tornatanára, aki különben rendesen katonatiszt is. Munkájában tényleges állományú tisztek segítőknek. A felügyeletet törzstisztek gyakorolják. Az ifjúságnak katonai

előképzése a háború alatt még erősebb lendületet nyert.

17. *Szerbiában* az 1908—1909. évi események hatása alatt egyremásra alakultak a lövészegyletek, amelyek azután az ifjúság katonai előképzésével is foglalkoztak. Egyes iskolákban 1909-től kezdve rendszeresen folyt a katonai előképzés. A lövészegyletek vezetői 1911-ben a trónörököszt kérték fel az egyletek fővédőjéül, aki azt el is fogadta és kijelentette, hogy Szerbia lövészegyletét minden eszközzel igyekezni fog előmozdítani, mert kívánatosnak tartja, hogy az országban fegyveres nép lakjék. Aki Szerbia legutóbbi éveinek történetét ismeri, nem fog csodálkozni azon, hogy ez a kis nép dacolni mert a hatalmas monarchiával és a balkáni s a nagy háborút páratlan vitézséggel küzdötte végig. Ennek egyik, sőt mindenestre fő oka az, hogy az ifjúságot a hazaszeretetre, az „összes délszlávok egyesülésének” eszméjére és a monarchia elleni határtalan gyűlöletre nevelték. E nevelésnek melegágyai a Szokol-egyletek voltak, amelyek a testnevelés jelszavával nemcsak ezzel, hanem a legbehatóbb politikai agitációval is foglalkoztak. A Szokol-egyletektől a „Narodna Odbrania”-ig csak egy lépés volt, erről azonban nem tárgyalhatunk itt, mert túllépni azt a határt, amelyet a Kézikönyv minden fejezetének, tehát az Előszónak megírásánál be kell tartanunk.

18. *Törökország.* A háború folyamán — 1916 elején — ideiglenes törvényt hoztak, amellyel megteremtették az „Ifjúsági Védősere-

get”. Az ifjak két osztályba soroltak. A fiatalabbak osztálya (12—17 éves ifjak) a Gurbus-Dernöki, az idősebbek osztálya (17-ik életévtől a katonai szolgálatra való bevonulásig) a Dincs-Derneki szervezetbe való belépésre volt kötelezve. A szervezést a hadtest-, illetve a hadki-egészítőparancsnokságok végezték. Az oktatók katonák s a kiképzésre alkalmas polgári egyének is voltak. A jól végzett növendékek bizonyítványt toptak, mély őket a hadseregben sok kedvezmény elnyerésére jogosította fel.

*

Kedves fiatal barátaim! A felsorolt néhány rövid példából megítélhetitek, hogy az ifjúság katonai előképzéséről általában minden állami gondoskodik. Ez egészen természetes, hiszen a tényleges katonai szolgálat olyan rövid, hogy e szolgálat ideje alatt az újoncokat minden tekintetben fegyelmezett és kiképzett harcosokká nevelni nem lehet. Igaz ugyan, hogy a „*katonai előképzés*” még távol áll a szorosabb értelemben vett „*katonai kiképzéstől*”, de az előképzéssel annyit mégis el lehet érni, hogy az ifjak, mint meglehetősen fegyelmezett és ügyes újoncok vonulnak be tényleges szolgálatra s egyes katonai ismeretekről is fogalmuk van. Az az állam, amely szabadságát és függetlenségét becsüli s megőrizni akarja, hazaárulás követ el, ha ifjait nem részesíti bizonyos katonai előképzésben.

Feltűnhetett néktek ifjú barátaim, hogy *egy államról* nem emlékeztem, meg, arról, amely a ti szívetékhöz a legközelebb esik: édes ma-

gyár hazánkról. Ne beszéljünk róla. Elégedjetelek meg azzal, ha megemlítem, hogy nálunk nagyszerűen volt szervezve az ifjúság katonai előképzése. Voltak nekünk kiváló minisztereink, politikusaink, lelkes katonáink, akik az ügyet a kezeikbe vették s büszkeséggel mondhatom, hogy Magyarország az ifjúság katonai előképzésének terén a háború előlit valamennyi állam között a legelső helyen állott.

Sajnos, a háború elvesztése miatt többé már nem szervezhetünk rendszeres ifjúsági lövésztanfolyamokat, mert hiszen a békeszerződésnek egyik szakasza ezt határozottan megtiltja. Azt azonban nem tiltotta és nem is tilthatja meg nekünk senki, hogy *a lövészetet, mint sportot* gyakorolhassuk és gyakoroljuk. Erre okvetlenül szükségünk van, mert hadseregünk létszáma olyan csekély, hogy azzal semmiféle veszedelemmel sem szállhatunk sikeresen szembe, jöjjön bár az kívülről, talán a bolsevista Oroszország felől, avagy belülről, a megmételtyezett elemek garázdálkodásai miatt. Ha ezer éves hazánkat ilyen veszélyek fenyegetnék, akkor képesnek kell lenni valamennyi ifjúnak arra, hogy egy táborba siessen és a puskát biztosan kezelje.

„Every man a rifleman” — mondja az angol és igyekszik az összes ifjakat és férfiakat lövészekké kiképezni. Pedig nincs reá szüksége. Mit tegyen akkor a magyar? Hiszen nekünk nincs egyetlen egy barátunk sem és körül vagyunk véve bizalmatlan, sőt ellenséges szomszédokkal. Azért tehát fiatal barátaim, előre, a

lövészet csarnokába és hódoljatok ott a legszebb sportok leghasznosabbjának — a lövészeknek. Ha aztán elérkeznék a megpróbáltatások újbóli iskolája, bátran nézhetünk szembe a veszedelmekkel és odaikiálthatjuk külső vagy belső támadóinknak, hogy:

„Ne bántsd a magyart!”

ELŐKÉSZÍTŐ OKTATÁS

BEVEZETÉS.

Az előkészítő oktatás a fiatal hallgatót a puskának a lövés alatti kezelésére, valamint a gyutacstölténnyel végrehajtott lögyakorlatok révén az éles, tölténnyel való iskolalövésre készíti elő.

Az idősebb hallgatók az előkészítő oktatás egyes gyakorlatainak végrehajtása által folytonos (gyakorlatban maradnak, egyes rossz szokásokat nem engednek meggyökeresedni, sőt kiküszöbölik azokat.

Az előkészítő oktatás csak akkor vezethet biztos sikerhez, ha az oktató embereinek észbéli tehetségét és testi ügyességét tekintetbe veszi, ha az egyes gyakorolt szemléltető módon érdekessé teszi, ha minden egyes gyakorlatot már a kezdettől fogva helyesen és gyakorlati módon hajtat végre. A hallgatókban a puska szeretete, bizalom a puskához és a lövészet iráni kedv minden eszközzel felébresztendő és ápolandó.

A gyakorlatok lehetőleg a szabadban tartandók.

A puska értéke mint támadó és védő fegyver, csak akkor lesz nagygyá, ha minden ember jól tudja használni, vagyis jól lö. — Jól löni annyi, mint oda találni, ahova akarok.

A fegyver ismertetése (oktatás a puskáról és a löszerről) és egyéb előismeretek, illetve gyakorlatok.

1. A puska, mint lőfegyver; oktató lő és talál.

2. A táruk megtöltése és kiürítésének bemutatása és gyakorlása.

3. A táruknak a tölténytáskából való ki- és betéteie, (puska nélkül és puskával).

4. A zárócsapó és záródugattyú kinyitása és becsukása (töltény nélkül).

5. A puska megtöltése és a teljes tár kivétele a puskából a tártartó megnyomása által — (kéztartás).

6. A puska megtöltése, a záródugattyú kirántása és belökése, (helyes kéztartás, újból töltés).

7. A puska helyes célra tartása: a jobbkez felemelése a vállgödör megkeresése céljából, balkéz, jobbkez, ujjgyakorlatok.

8. A puska megtöltése egyes töltényekkel és „töltényt rejts, (bal hüvelyujj, jobbkez kisujj tártartó tartandó).

9. A szemek megvizsgálása.

10. A balszem. becsukásának gyakorlatai.

11. A szemidegek nevelése, (kézmozdulatok, hirtelen lárma).

12. Ki és belélegzési gyakorlatok.

13. A lélegzés visszatartása a billentyű elcsatíánása alkalmával.

14. Ujjgörbítési gyakorlatok, (jobbkez mutatóujj).

15. A puska főrészeinek megmagyarázása.

a) *cső* a lövedéket vezeti; célgömb, irányvonal, célgömbvédő;

b) *irányzék* (iránypont) törékeny, vigyázni kell rá; nézőkék (mindig alapirányzékállásban) irányzékállítás gyakorlása;

c) *záró dugattyú*: töltés, kiürítés, elsütés, a záró dugattyú szétszedése, ütőszeg, töltényvonó;

d) *sze krény az adogatóval*: a töltény befogadásra, billentyű, sze krénycsavar;

e) *ágy*: a puskacső szilárd tartása, eső-átmelegedés, rongálás, elgörbülés, tusa, tusanyak;

f) *foglalványok*: a cső odaszorítása az ágyhoz, szíjkegyelek, tusaborítólemez, puskaszíj, védelem, az ellenséget közelről legyőzni;

g) *szurony a hüvellyel*: szurony közvetlen védelem, az ellenséget közelről legyőzni;

h) *tisztító-szerelék*: a puska gondozására hadseregolaj, ennek hiányában vazelin vagy só-talan zsír használata.

16. A puska megnevezése.

17. A puska tisztogatása:

a) száraz időben, hideg-meleg befolyása.

b) ha a puska megázott, hó, eső, sár,

c) tisztítás hadseregolajjal, vazelinnél! vagy só-talan zsírral,

d) a szétszedett záró dugattyú tisztogatása,

e) mely részeket szabad szétszedni: záró dugattyút szétszedni, a sze krény-feneket tisztogatás végett kivételesen levenni.

18. A puska löszabatosságának és hatás-képességének bemutatása. (Az elemi lőtéren egyetemlegesen.)

19. A puska hordtávolsága.

20. Tölténynemek.

21. A lőszer ismertetése: a lőpor égésének bemutatása.

7. CSOPORT.

A lövés elmélete.

Segédeszközök: Gyutacsberendezés, céltáblák fekete célponok, egy iránygépbe szorított puska, (az irányvonal, csőtengely, röppálya, fonalakkal jelezve) Tattay-készülék, nagyobbított célgömb és nézőbe, szórásnégszögek.

Oktató: gyutaccsal lő egy céltárgyra és talál: „Látják, ez olyan puska., amellyel, ha jól alkalmazom, találni lehet. — Maguk már hallottak és láttak egyet-mást a puskáról, tudják miként kell azt szétszedni, tisztogatni, ismerik a lőszert is.

Most meg fogom magyarázni, mi történik a puskában akkor, ha elsütöm.”

Az ütőszeg előrecsaptatásának, a lőszer hatásának rövid elmagyarázása.

A lövedék mozgása, csőtengely, indulási irány.

Az oktató a csőtengellyel a célpontra igazítja a puskát és a hallgatóik ellenőrzik (távolság 25—30 X) oktató lő, becsapódás a célpont alatt.

Indulási irány, röppálya magyarázata: föld, vonzóerő, légellenállás. (Tattay-féle készülék).

II. CSOPORT.

Az irányzókészülék.

Segédeszközök, mint az I. csoportnál.

„Hogy a célpontba találjak (a fekete pontba) a csövet feljebb kell irányítani.” Gyutaccsal bemutatandó.

„Hogy ezt megítéltessük, a puskán van egy berendezés, amelyet *irányzéknak hívunk.*” Iránypontok, irányvonal, meghosszabbított irányvonal.

A cső emelésének szüksége. — Minél messzebb lövünk, annál jobban kell emelni. — Hajítás.

Célzás: az irányvonalat a célpontra beigazítani. — Bemutatandó. — A hallgatók személyesen meggyőződnek róla.

Gyutaccsal több előre beigazított (célponttal ellátott papírtáblán átlövünk, azután az irányvonalat és a röppályát fonalakkal áthúzzuk. — Ezen iskoláztatik az irányvonal, a röppályának alakja. — *Röpmagasság.*

III. CSOPORT.

A szórás.

Segédeszközök: mint az I. csoportnál.

Oktató iránygépbe szorított puskával egymásután több lövést tesz, egy papírcéltáblára. — Közben röviden megmagyarázandó a puska szórása. Okok: a töltényben, a puskában és a levegőben, valamint a lövőben.

A puska szórásának a nagysága a távolsággal nő.

100x-re tölténytár; 200x-re tölténytáska; 300x-re a tölténybőrönd; 400x-re hátibőrönd; 500x-re töltény és hátibőrönd; 600x-re az ember törzse; 800x-re egy fél alak.

A meglévő lécekkel a röpmagasságok és szórások valóságos távolságra bemutatandó.

IV. CSOPORT.

Csapott célgömbbel való célzás.

Segédeszközök: célfekete, iránygépbe szorított puská, nagyobbított célgömb és nézőke.

Oktató az iránygépbe szorított puskán magyarázva bemutatja a csapott célgömbbel való célzást.

Balszem becsukása, jobbszem tágranyitása: gyakorolni.

A hallgató meggyőződik róla.

A nagyított célgömbön és nézőkén bemutatni, kipróbálni.

Hangsúlyozása annak, hogy a csapott célgömbbel való célzás az egyedüli helyes célzási mód.

Az oktató a fegyvert elmozdítja, hallgató újból beigazítja, oktató ellenőrzi. — A meglévő hibákat a nagyított iránypontokon bemutatja, nagyjából megjelölni, hogy a lövés merre fog menni. — A fegyvert a hallgató maga igyekezzék a helyes helyzetbe hozni. — Ez többször ismétlendő.

Egyidejűleg az irányéi vízszintes helyzetnek felülbírási is oktató.

V. CSOPORT.

Hibaháromszögelés.

Segédeszközök: Fekete kör lyukkal, tábla, papír, irány, iránygép puskával. Eleinte fokozatosan 25x-től 30x-re, azután átmenel nélkül 200x, 300x és 400x-re, kis és nagy céltáblákra veendő elő.

Később gyakorlandó ugyanaz, kevésbbé látható céltárgyakra a tábla fehér részét zöldre befesteni, leplezett célokra, végül a célpontát-helyezéssel egyidejűleg.

VI. CSOPORT.

A célzás ellenőrzése.

Segédeszközök. A meglévő ellenőrző készülékek.

Ezen gyakorlatok lehetőieig naponta a célzási gyakorlatokkal egyidejűleg veendő át.

Eleinte az oktató ellenőrzi, (később a hallgatók egymást kölcsönösen.

Feltámasztva és szabadkézzel. — *Főleg fekvé.*

Lehetőleg mindig harcszerű célokra (falra festett alakok.)

Ilyen ellenőrző készülék:

- a) szemcéllep,
- b) Schmidt-féle szemtükör,
- c) célzást ellenőrző-tükör,
- d) Reimarm-féle szemüveg stb.

VII. CSOPORT.

„Kész” helyzet fekve.

Segédeszközök: Fékpad puskatámasszal, egy céltárgy, Schmidt-féle szemtükör és szemcél-lap. Oktató bemutatja és megmagyarázza a „Kész” helyzetet fekve.

Kényelmes helyzet, lövők egymást ne zavarják, fegyver előre irányozva, ha csak leihet feltámasztva. — Itt megmagyarázandó a helytén és kényelmetlen puskatámasztékok, melyeknek többnyire túllövés a következménye. — Legjobb puskatámaszték a talaj.

VIII. CSOPORT.

Célrattartási és célzási gyakorlat.

Oktató a célrattartást a mellette fekvő hallgatónak magyarázza.

a) Jobbkart felemelni vállgödör megkeresése.

b) Mindkét kéz a fegyvert fekemeli, jobbkéz a vállgödörbe szorítja, balkar feltámasztva hátracsúszik.

c) Jobbkart is feltámasztjuk.

d) Balszem becsukása, jobbszem tágranyinyítása. — Oktató a szemtükörrel céloz és oktatja, a hallgatók ellenőrzik. — Hallgatók egymást ellenőrzik.

Egyidejűleg előveendő:

a) A tárnak a szekrénybe való bevezetését.

b) Tárazás.

c) A terepnek és a céltárgynak fekve való megismerése.

IX. CSOPORT.

Billentyű elcsattantás.

Segédeszközök: Puska iránygépbe szorítva, oktatótöltény, pénzdarab, célpont, kézben tartható céltábla, billentyű-elcsattantást ellenőrző készülék, tusanyak fából.

a) Oktató a tusanyak átfogását megmagyarázza, hallgató a puskán utánozza, középujj a sátorvastól térközre, mutatóujj feltámasztva. — Gyakorlatok a tusanyak átfogásában.

b) Ujjhajlítás gyakorlatok, merev ujjakkal többször.

c) Oktató a mutatóujjnak a billentyűn való működését először a puskán, azután a hallgató ujján bemutatja; hallgatók egymásközt gyakorolják.

d) Oktató a billentyű elcsattantást az iránygépbe szorított és ellenőrző készülékkel ellátott puskán bemutatja. — Lassú egyenletes nyomás.

e) Az érintkezésvétel magyarázata.

f) A billentyű hátrahúzásával egyidejűleg a lélegzés szabályozása, nagy lélekzés, azután kisebb.

g) A lélekzés visszatartása a lövés pillanatában.

h) A hallgatók combra tett puskával, padon ülve a fentieket gyakorolják.

j) Ugyanaz célratartással és célzással, fekve, pénzdarabbal.

k) Ugyanaz ellenőrző készülékkel.

X. CSOPORT.

Hovámenés felismerése.

Oktató megmagyarázza, hogy lövéskor folyton célozni kell és a lövés pillanatában nem szabad a szemet behunyni, hanem figyelni, hogy hova volt az irányvonal az utolsó pillanatban beigazítva.

a) Oktató céloz és lő, hallgató a szemtükör segítségével ellenőrzi és megmondja, hogy a lövés pillanatában jó volt-e az irányvonal-iránya.

b) Oktató az iránygépben a puskát egy helyre beigazítja, a hallgató az irányvonal helyzetét találja ki.

c) A hallgató célzással és billentyű elcsattantással megfigyeli a saját puskáján a helyeztet, oktató szemtükörrel ellenőrzi. — Jobbkéz nyitva tartása.

d) Gyakorlás iránygépbe szorított puskán. Oktató az iránygépet csavarja, hallgató lő, az elcsattantás pillanatában a segédoktató a cső elé egy lapot tart s így kérdezendő a hallgató.

XI. CSOPORT.

A célpont megválasztása.

Segédeszközök: Gyutacslőszer, alakok.— Dolliner céltáblák, kisebbített céltárgyak, fehér lap fekete pánttal, irány gép puskával, a célpont, körül forgatható céllap.

A célpont megválasztása. Oktató az egyes ember-lövését és az osztag tűzfogalmát megmagyarázza.

a) *Egyes ember-lövésénél* A lövő törekedjen a szórásit a céltárgy közepébe hozni. — Először az alsó szélén kell célpontot választani (jobban célbavehető, magas lövések is találnak). A megfigyelés szerint a célpontot később áttenni.

A célpont áthelyezési gyakorlatok. A hallgató csapott célgömbbel a puskát a célpontra (fekete pont) beigazítja.

„Most ön a fekete pontra célzott, de nem talált oda, hanem ide” (egy rajzszoget a jelzett pontba beszúr.) Ezt kétszer ismétlje.

Tehát a találatok nem a célba jutották, hanem feljebb, (lejebb, oldalt).

Hová fog a következő lövésnél célozni?

Igazítsa be a puskát az újonnan választandó célpontra.

A céltábla most 180 fok alatt megfordítatik, mely után a célpontba beigazított puska irányvonalának a jelzett találati pontba kell esnie.

Ez fokoztatik a hibaháromszög eless el kapcsolatban.

Ha ismerjük a távolságot, az valamely irányzékállással átveendő.

b) *Osztagtűznél* A lövők a kijelölt célt a nekik megfelelő helyen az alsó szélén választják a célpontot és oda lőnek, tekintet nélkül a mutatkozó becsapódásokra. A megfigyelést a tűzvezetővel közlik.

XII. CSOPORT.

Az irányzékállás jelentősége.

Amilyen az irányzék-távolság; oly távol fogja a röppálya másodszer metszeni az irányvonalat.

a) A gyutaccsal egy célponttal ellátott táblára fokozatosan több irányzékállással lövünk.

b) Gyakorlatok a gyors irányzékállításban.
3. *Mozgó célok* lövése. Gyutaccsal bemutató.

a) Oldaltfutó alakokra 100x-ként egy alak-szélességgel eléje célozni.

Lovas. 00—100x-ig $\frac{1}{2}$ lóhossz, 400 - 600-ig 1 lóhossz, vágóban többel.

b) Szembefutó alaknál mélyebb irányzék-állás és eléje célozni.

c) Hátramozgó alaknál magasabb irányzék és a fejére kell célozni. — Oktató rövid feltevésekkel oktat.

Ezen gyakorlatok célja, hogy a lövőben az előrecélzás mértékére vonatkozólag egy körülbelőleges érzék fejlődjék ki.

XIII. CSOPORT.

Kész helyzet, célratartás, célzás és billentyű elcsattantás ülve és térdelve.

Segédeszközök: Szemcéllap, szemtükör, billenlyüelcsattantáshoz ellenőrző készülék, támasz, céltárgy, pénzdarab.

1. *Ülve.* Megmagyarázandó, hogy miikor lövünk ülve, (kilövés miatt lejtőn lefelé, fedezék ülő lövészek számára berendezve).

Oktató bemutatja az ülve való tüzelést.

- a) Lövő kényelmesen üljön.
- b) Szomszédok egymást ne zavarják.
- c) Ha lehet mindkét könyök feltámasztva jobbkéz, balkéz, fej.
- d) Célzás és billentyűelcsattantás ugyanúgy, mint fekve.
- e) Hallgató gyakorolja, feltámasztva és szabadkézzel, oktató ellenőriz.
- i) Hallgatók egymást ellenőrzik, szemcél-lappal, szemtükörrel, pénzdarabbal, stb.

2. *Térdelve.* Fedezékben térdelő lövész számára kivételesen alkalmazzuk.

Eljárás ugyanúgy, mint az ülve való tüzelésnél.

Figyelni kell.

- a) Kényelmes térdelésre. — Jobb lábát a test alá.
 - b) Jobb könyök felemelve. (Vállgödör).
 - c) Bal kar feltámasztva.
 - d) Célzás és billentyűelcsattantás, mint fent.
- Az oktató mindig egy rövid feladatot adjon a lövőnek s így oktasson.

XIV. CSOPORT.

Gyakorlat tárgya: Kész helyzet, célratartás, célzás és billentyűelcsattantás állva

Segédeszközök: Mint a VI. csoportnál.

Főcél: hogy a lövő ezen testhelyzetben megfelelő jártassággal tudjon lőni.

Gyakran előveendő, mert a legnehezebb. —
Először feltámasztva, később szabadkézzel. —
Oktató megmagyarázza, hogy mikor lövünk állva.

a) Kilövés miatt kivételesen.

b) Fedezékben álló lövész számára (a leggyakoribb).

Ha csak lehetséges, mindig feltámasztott puskával.

Oktató a „Kész” helyzetei és a célratartást megmagyarázza, a különböző feltevésekkel bemutatja. Rendelkezésre álló fedezékek, leplek (fa, kerítés) felhasználandók.

Hallgató a tanultakat gyakorolja feltámasztva és szabadkézzel.

A célratartásnál szem előtt tartandó:

a) A lábak helyes állása.

b) A felső test kissé előre dül,

c) Mindkét kéz a puskát vállhoz emeli.

d) Jobbkar felemelve, jobbkez a tusanyakat átfogja és a puskát a vállgödörbe szorítja.

e) Balkéz hátracsúszik, a puskát alátámasztja.

f) Fej lehajtása nem túl nagyon.

Gyakorlandó. A lövéshez felemelkedés és az utána való eltűnés.

Állva kapásból való lövés (fedezékből kibukkanva) a kiképzés későbbi folyamán szintén gyakorlat tárgyává teendő.

Átveendő feltámasztott puskával a töltés és gyakori oktatás tárgyát képezze az ismétlés is.

XV. CSOPORT.

Gyakorlat tárgya: Naponkénti gyakorlatok a célratartásban, célzásban és billentyű-elcsattantásban.

Segédeszközök: A rendelkezésre álló célzást és billenlyüelcsattantást ellenőrző készülékek. Ezen gyakorlatok főleg fekvő, változatos terepen és valóságos távolságokra veendőek át.

Laktanyában, csak akkor szabad oktatni, ha más hely arra rendelkezésre nem áll
Az idáig ok tátották átveendőek:

1. Rendes körülmények között.
2. Kevésbé látható célokra.
3. A löiránytól oldalt fekvő céltárgyra (test marad, jobb váll hátra vagy előre). Nem túl rézsútosan, csak amennyire a valóságban is lönünk kell.
4. Magasan és mélyen fekvő célokra. Felső test kissé hátra, illetve előre hajlik.
5. Mozgó céltárgyakra (szembe, hátra, oldalt) a célpont választása ellenőrizendő.
6. Magas irányzékállással. Ügyelni kell, hogy a lövő a helyes nézőkén át célozzon és ne a legmélyebb irányzékállással.
7. Feltűzött szuronnyal A célzás és billenlyüelcsattantás mindenkor ellenőrzendő az oktató és hallgatók által. Gépies célratartási gyakorlatok a laktanyában is átvehetőek.

A gyakorlatok az összes testhelyzetekben gyakorlandók. A hallgatót főleg arra kell szok-

tatni, hogy kényelmesen tüzeljen, a szomszédját a lövésben ne zavarja és hogy mindenkor találni igyekezzék.

Végül, mint a lögyakorlat előiskolájja bekötött szemmel átveendő a töltés és töltényrejtés, a tölténybőröndből való lőszerpótlás.

Átveendő anyag	A tanf. melyik évfolyamra veendő át?	Megjegyzés
<p>Előfogalmak :</p> <p>A terep, ennek katonai jelentősége, a térkép rendeltetése, haszná. A vetítés módja. A kisebbítés. Az egyezményes jelek célja. Az aránymértékek használata, megszerkesztése. A tereprezés, tereptárgy, terepfödözet fogalma. A földözés és takarás közötti különbség. Helymeghatározás (világtájak és távolságok megadásával.)</p> <p>Hely- és vízleírás :</p> <p>Az irásnemek. Ezek célja. A fontosabb egyezményes jelzések megismertetése. (Ezek templomok, kápolnák, egyes házak, kastély, kolostor, major, gyár, bánya, malom, korcsma, erdészlak, rom, temető, képoszlop, kereszt, kilátótorony, vasut, műut, országut, karbantartott és nem tartott kocsiut, taliga-, öszvér-, gyalogut, alagut, tornác, védő-, támfal, bevágott-, feltöltött ut, pályaudvar, vasutállomás, rét, fák, palánkkerítés, töltés, árok, forrás, kut, folyó, állóvíz, mocsár, nedvestalaj, hid, komp-gázló és magasságjelek ábrázolása és felismerése a térképen.)</p>	<p>A z 1. g y a k. é v b e n .</p>	<p>Minthogy ez a térkép megismerésének képezi alapját elméletileg — legcél- szerűbben kedvezőtlen idő estén — a tanteremben lenne átveendő. Ered- ményes átvételéhez 6—7 tanóra</p> <p>lenne szükséges, kereken tehát minden hónapban 1 óra. Az oktatás térképpel a kézben oly módon történjék, hogy a hallgató mindjárt keresse is meg az elmondottakat a térképen. Az egyezményes jelzések legcélyszerűbb oktatása lerajzolás révén történhetne.</p>

Átveendő anyag	A tanf. hanyadik évében veendő át?	Megjegyzés
<p>Hegydíomtan:</p> <p>Előfogalmak: a terep-emelkedések, mélyedések kat. fontossága. Ezek főbb részei: A vízszintes és leg-rövidebb lejtőirány. Hegy-ábrázolás rétegvonalakkal és csikozással. (Csak általánosságban.) A magassági jegyek szerepe. Metszetszerkesztés. Lejtő-átmenetek.</p> <p>A terepidomok ábrázolása, azok felismerése: oldalházak, teknők (metsződések), pihe-nők, kúpok, nyergék, tereplépcső, lyukak, látvonalak, völgyek.</p> <p>Térképolvasás: fogalma, a fent és lent meghatározása. Valamely tetszés szerinti tereppont magasságának meghatározása. Számítás a térképen térrel és idővel. Lejtőszög megállapítása.</p>	A 2. gyak. évben	<p>A magyarázat szemleltető módon (homokasztal, vagy legáltalabb is homokrakás) fűrészpör), vagy pá-pirmassén történő megmutatás révén oly módon történjen, hogy utána a térképen is kikerestessük a hallgatóval a hallottakat. A legegyszerűbb tudni-valókat (rétegvonalak vezetése, a csikozás k. belül keresztülvitele) grafikailag is vetessük át.</p> <p>Óraszám 7-8 óra a tanév folyamán, tehát — átlag hónaponta 1 óra teljesen elegendő.</p>
<p>Tájékozódás a terepen:</p> <p>A tájékozódás fogalmának megmagyarázása. A térkép betájékozása:</p> <p>a) világtérkép b) terepvonalak segítségével.</p> <p>Az álláspontunk felkutatása a térképen és a terepen Tereppontok felkeresése a térképen és a térképpontok (egyezm. jelzések) felkeresése a terepen térkép segítségével.</p>	Az 1. és 2. gyak. évben	<p>A legelső alkalmat, amidőn kijutottunk a terepre fel kell használni ennek iskolászerű átvételére, illetve — ha már ez megtörtént, — úgy a tájékozódás gyakorlására.</p> <p>Óraszám (az oktatálagos átvételnél) 2 óra.</p>

Átveendő anyag	A tanf. hanyadik évében veendő át?	Megjegyzés
<p>A térkép felhasználása menetek alatt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utón kívül sűrűn fedett (erdős) terepen. 2. Erdőben építetlen (alárendelt jelentőségű) uton való előnyomulás közben. 3. Nyílt terepen. 4. Utón való menetnél: a) nappal, b) éjjel. <p>Szemrevételi jelentések szerkesztése, felhasználása.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Szóbeli jelentés. 2. Vázlat. 3. Látrajz. 4. Tájrajz szerkesztés, illetve ennek felhasználása. 	<p>A 3., illetve a további gyak. évek alatt.</p>	<p>Az anyag elméleti megismertetése a terepen okvetlen szükséges, mielőtt a terepen gyakorlatilag is átvennék. E célra kb. 8 óra elegendő, míg a terepen oly sok időt fordítsunk e célra, amennyi csak az ált. programon belül lehetséges. Okvetlen szükséges, hogy minden egyes eset gyakorlatilag is átvétesseék.</p>
<p style="text-align: center;">Általános megjegyzés.</p> <p>Az oktatás mindenkor szemléltető módon, térképpel a kézben történjék. Példákkal, kis feltevésekkel dolgozzunk ugy a tanteremben, mint kint a terepen is, hogy a hallgató lássa, érezze, miszerint a tanultaknak gyakorlati haszna van.</p> <p>Terepasztalon (homokasztalon) való oktatás igen megkönnyíti az anyag megtanítását. Ilyen asztalt pár taliga homok révén mindenkor módunkban áll készíttetni.</p> <p>A terepen minden egyes alkalmat használjunk fel a térképolvasásra.</p> <p>A kézügyesség — különösen a terepen való rajzolás révén — a lehetőséghez képest tökéletesítendő.</p>		

TESTGYAKORLATOK

I. FEJEZET.

Elvi határozatok.

1. A testgyakorlás a katonai kiképzésinek sikerét nemcsak lényegesen elősegíti, hanem biztosítja is, és pedig azért, mert nemcsak az egyes izmokat erősíti, fejleszti, hajlékonyá és ruganyossá teszi, hanem erőt, bátorságot és kitartást, önbizalmat szül és ami a legfőbb, önfeigyelmezésre tanít akként, hogy észszerűen és következetesen művelve megtanulhatunk minden legkisebb izmunkon uralkodni.

A katonai „Tornautasítás” a legmodernebb tudományos (bonc- és élettani) ismeretek lelkiismeretes figyelembevételével készült. A benne leírt gyakorlatok nagyon alkalmasak a test fejlesztésére, de tanításuknak az a rendkívüli nagy előnye is meg van, hogy az ifjak számára a később „következő katonai kiképzést, különösen annak legterhesebb első részét, nagyon megkönnyíti.

E gyakorlatok tanítása tehát még a rendszeres tornász kiképzésben részesülő középiskolai ifjúságnál is nagyon ajánlatos, az iskolán kívüli ifjúság számára szervezett tanfolyamokban azonban elkerülhetetlenül szükséges. A szakértelemmel összeválogatott! katonai torna gyakorlatoknak meg van még az a nagy elő-

nyök is, hogy bárhol minden szer nélkül is üzhethők és hogy helyes módon való tanításukra minden műveltebb kiszolgált altiszt is képesítve van.

A tornázás végcélja: „Az akadályok leküzdése”; gyakorlása a katonás nevelésben részesülteket arra képesíti, hogy természetes, vagy mesterséges akadályt sehol sem ismerve, ügyesen, biztosan, rendben és a lehető legrövidebb idő alatt hatollhásan rajtuk keresztül.

Ha a tornászást alaposan és értelemszerűen művelik, vagyis, ha a gyakorlatvezető meg az ifjúság is tudja, hogy valamely gyakorlat, mély izmának «kiképzésére szolgál, akkor az eredmény a katonás gyakorlataiknál és a céllövésnél is csakhamar mutatkozik.

A testgyakorlatokhoz **tornavezetők** kiképzésére törekedjünk, kik az egyes gyakorlatokat már előzőleg lényegükben ismerik és különösen testtartás tekintetében, de egyébként is helyesen és mintaszerűen bemutatni is tudják.

A torna vezetők igyekezzenek társaik bizalmát megnyerni, a gyakorlatoknál segílyt nyújtani és esetleges sérüléseknek elejét venni, de sohase viselkedjenek kicsinyes vagy gyámkodó módon, nehogy talián fölösleges segítségükkel bárkinek önértetét sértsék, vagy félénk társait még inkább bátortalanságra neveljék.

Az oktatásnál körültekintéssel és minden egyes ifjú teljes ítélőképességének és egyéniségének figyelembevételével kell eljárni; a követelményeket csak lassanként fokozzuk.

A gyakorlatoknál kevésbé az egyenletes és egyidejű, minit főleg a helyes végrehajtásra ügyeljünk. A dízlépés gyakorlásánál az egyes lépéseknek ütemre való tagozása *tilos*.

A már gyakorlottabbak az elrendelt vagy megmutatott gyakorlatot

„*Gyakorolni*”

vezényszóra kezdik meg;

„*Állj!*”

vezényszóra a gyakorlat véget ér:

A tornázásnál különböző izmok és testrészek vétetvén igénybe, célszerű, ha a gyakorlatoknál a kellő változatosságról gondoskodunk, hogy az egész testét egyenletesen fejlesszük.

A gyakorlatoknál az izmok túlságos kilfárasztása sohasem fejlesztő hatású, az igénybevétel tehát *egyéneként* változó tartamú és mértékű legyen. Minden gyakorlatot helyes testtartás mellett, az izmok lehelő megfeszítésével hajtassunk végre, mert ellenkezőleg hiába való munkát végeztünk és az izom edzését nem érjük el. Azokat a gyakorlatokat, melyek természetüknél fogva lassú ütemben hajthatók végre, nem szabad gyorsan végezni, mert csak a nagyon lassú végrehajtással vontató minden izom teljes munkába.

*) A „*Tornautasítás*” vezényszói nyelv szempontjából sokszor nem kifogástalanok ; remélhető, hogy idővel megjavítják őket. Amíg azonban ez meg nem történik, változtatás nélkül ezeket a vezényszókat kell használni, mert különben a katonai szolgálatba kerülő ifjak számára csak bajt okozunk.

II. FEJEZET.

Csuklógyakorlatok.**1. §. Általános határozatok.**

A csuklógyakorlatokhoz az ifjak oly térközökkel állanak fel, hogy a gyakorlatok végbevitelénél egymást kölcsönösen ne akadályozzák.

Az üresség előhaladásával egész szakaszok is állíthatók föl nnegefelelően.

E vezényszóra:

„*Csipőt — feszíts!*”

a tenyereket a hüvelykujjakkal hátrafelé laposan a csipőkre tesszük, a könyököket mérsékelten hátravesszük.

Ezt az állást azért foglaljuk el, hogy oly gyakorlatoknál, melyeknél a karokat nem kell mozgatni, a felső test tartása szilárdságot nyerjen.

E vezényszóra:

„*Állás!*”

a gyakorlat előtti testhelyzetet foglaljuk el (mozgás közben való gyakorlatoknál is).

2. §. Fejgyakorlatok.

A nyakizmok fejlesztésére szolgálnak.

„*Fejet fordítani!*”

A fejet anélkül, hogy függélyes helyzetéből kihoznók és anélkül, hogy a vállakat elf érditenők, amennyire csak lehet, előbb a bal és onnan a jobb oldal felé fordítjuk:

„*Fejet hajtani!*”

A fejet előre hajtjuk, míg az áll a mellet

érinti, azután anélkül, hogy a vállait magával vinnie, amennyire csak lehet, hátrahajtjuk. „*Fejet balra (jobbra) forgatni !*”

A fejet előre hajtjuk és amennyire a nyakcsuklók engedik, a jelzett oldal felé tölcésalakú körmozgást végezzük.

3. §. lábgyakorlatok.

A láb- és csípő-izmok fejlesztésére szolgálnak.

„*Sarkat emelni!*”

Az egymáshoz szorított sarkakat a földről lassan lehetőleg magasra emeljük és a föld érintése nélkül leeresztjük¹.

„*Lábat előre (oldalt, hátra) lendíteni !*”

A kinyújtott bal és jobb lábat felváltva, amennyire csak lehet, a jelzett irányba lendítjük és azonnal ismét leeresztjük.

Az álló lábnak nem szabad behajlania.

„*Térdet emelni!*”

A bal és jobb térdet felváltva oly magasra emeljük, hogy a comb vízszintes helyzetbe jusson. A lábszár természetesen lelóg, a lábhegyet le- és kifelé fordítottjuk, a lábat ezután a földre tesszük.

„*Térdet emelni és előre, (hátra, oldalt) kinyújtani!*”

A bal és jobb térdet felváltva a 15. pont szerint fölemeljük, azután a lábat a jelzett irányba erőteljesen kinyújtjuk és ismét a földre tesszük.

„*Térdet hajlítani!*”

A térdet szétnyitjuk és a testet annyira leeresztjük, hogy a combok és lábszáraik derékszöget alkossanak, egyidejűleg a sarkakat fölemefrük, azután az előbbi állást foglaljuk el.

„*Térdet mélyen hajlítani!*”

A térdhajlítást oly mélyen hajtjuk végre, hogy az ülep a sarkakhoz közel jut és a combok vízirányosan állanak; azután lassan ismét fölemelkedünk.

„*Sarkat csapta tni!*”

A bal és jobb sarkot felváltva, a térd túlságos előretolása nélkül az ülepig fölcsapjuk; azután toppanás nélkül ismét a földre letesszük.

„*Térdet csaptatni!*”

Az ifjú zárt öklökkel, hátralendített karokkal és egymást érintő térdekkel térdet hajlít, azután a karoknak egyidejű előrelendítésével felugrik úgy, hogy térdei egészen a mellét érintsék, vagy legalább a vízszintes helyzetbe juszanak. A leugrás térdhajlítással a lábujjakra és talpizmokra történik. A kezek „*Csípőt fészíts*”-be helyezkednek.

„*Bal (jobb) lábat előre (hátra) kanyarítani!*”

A (kinyújtott lábbal folytatólagosan tölcseralakú körmozgást teszünk, mi mellett a felső testi némileg enged a láb mozgásának.

Az előrekanyarításnál a mozgás hátulról kifelé történik, a bátrakanyarításnál megfordítva.

„*Terpeszugrás!*”

A lábakat ugrással mindkét oldal felé, amennyire nagy erőltetéssel történhetik, szétterpesztjük; a talpaik egész felületükkel érintik a földet. Rövid szünet után az ifjú ismét az eredeti állásba ugrik vissza. A terpeszugrást fordulattal is összeköthetjük.

„*Félbal terpeszugrás. Jobbra át terpeszugrás!*”

A lábgyakorlatok közül *egyidejű eloremozgással* végrehajtható a sarokcsaptatás, térdemelés, tér demélés és kinyújtás előre és a láb előrelendítése.

5. §. Kargyakorlatok.

A kar- és hátizmok fejlesztésére szolgálnak.

„*Karokat előre (oldalt, fölfelé) lendíteni!*”

Az előre és oldalt lendítéssel a karokat a jelzett irányba a vízszintes helyzetig, a fölfelé lendítésnél pedig a függélyes helyzetig emeljük és azután leeresztjük.

E vezényszóra:

„*Karokat — lökéshez!*”

a karlökéshez való állást elfoglaljuk.

„*Karokat előre (oldalt, fölfelé, lefelé) lökni!*”

A karokat erőteljesen a jelzett irányba lökjük és azonnal ismét visszahúzzuk.

Az öklöket akként tartjuk, hogy a kézhat kifelé nézzen.

„Karokat előre (hátra) forgatni!”

A kinyújtott karok zárt öklökkel tölcseralakú folytatólagos mozgást írnak le; az előre-forgatásnál alulról hátrafelé és felülről előre forgassuk, a hátraforgatásnál pedig megfordítva.

A kargyakorlatok mozgás közben is végrehajthatók.

6. §. Törzsgyakorlatok.

Az oldal-, mell- és hátizmok fejlesztésére szolgálnak.

E vezényszóra:

„Törzsgyakorlatokhoz terpeszugrási”

az állást elfoglaljuk.

„Előre (hátra, oldalt) hajlani!”

Az előrehajlásnál a karokat fölfelé emeljük, a felsőtest, *kinyújtott térdek mellett*, annyira előrehajlik, hogy a kezek lehetőleg a földet érintsék; a test azután kinyújtott karokkal fölegyenesedik. A karokat ismét „*csípőt feszíts*”-re tesszük.

A hátrahajlásnál a felsőtest az egyidejűleg magasra emelt karokkal, amennyire csak lehet, hátra hajlik, fölegyenesedik, azután a „*csípőt feszíts!*” helyzetet foglaljuk el.

Az oldalit hajlásnál a jobb kart fölemeljük, a bal kart az oldalon természetesen leeresztjük, a felsőtestet egyidejűleg a vállak és a fej elfordítása nélkül, szilárdan álló lábakkal, amennyire csak lehet, balra oldalt hajlítjuk, azután ismét fölemelkedünk. Erre ugyanezt a hajlást végezzük a jobb oldal felé.

„Törzset előre és hátra lendíteni!”

Az előre- és hátrahajlás gyakorlatainak egy bekötése; lendületszerűen hajtsuk végre.

„Törzset balra és jobbra oldalt lendíteni!”

A leírt módhoz hasonlóan hajtjuk végre.

„Törzset balra (jobbra) kanyarítani!”

Az ifjú az előrehajlásához lehajtott testtel és lecsüngő karokkal bal (jobb) oldalhajlásba fordul, innen a hátrahajlásba és ebből jobbra; (balra) fordul és a jobb (bal) oldalhajláson keresztül, az; előrehajlásba megy át.

„Elfordulni!”

A felsőtestet zárkózott, szilárdan álló lábak melillett annyira fordítjuk balra és azután jobbra, hogy a vállak előbbi állásukhoz csaknem merőleges helyzetbe jutnak. A fej a mozgulatot követi anélkül, hogy a nyakcsuklóban fordulna.

7. §. Gyakorlatok fekvőtámaszban.

Valamennyi izmot igénybe veszik.

E vezényszóra:

„Fekvő — támasz!”

az ifjú mély térdhajlásba megy át, a kezeket a lábak előtt a földre támasztja, a lábait hátra felé kinyújtja, a sarkak zárkóznak a lábhegyek a földre támaszkodnak, a derék homorítva van.

E vezényszóra:

„Fel!”

az ifjú lábait a kezeihez húzza, azután gyorsan felemelkedik.

Fekvő támaszban a gyakorlatoknak egész sora hajtható végre, úgy mint fejgyakorlatok, karhajlítás és nyújtás egy kéz és mindkét kéz emelintése, egyik karnak magasra nyújtása, sarokcsaptatás, egyik láb emelése, a lábak terpesztése, egyik karnak és az ellenkező lábnak magasra nyújtása, szökdelés támaszban.

8. §. Gyakorlatok a puskával.

Különösen a karizmokat fejlesztik s az ifjút a puska könnyed, biztos forgatásához és kezeléséhez szoktatják

A *„A fegyvert a test elé”* állásból hasonló gyakorlatok hajthatók végre. A puska megfogásánál nem kell szabatoságira és egyöntetűsége súlyt vetni. A gyakorlatok balfelé fordított tusával is végrehajthatók.

„*Súlyba!*” vezényszóra ezt az állást kell elfoglalni.

Gyakorlatok a puskával — „Kész!” vezényszóra a puskát a „*Kész!*” helyzetbe vesszük és a zárócsapót és a závarzatot nem kell kinyitni; a jobb kéz átfogja a tusa nyakát, a mutatóujj a sátorvas hosszában van kinyújtva.

„Bal kar-csőtorkolat föl!”-re

mindkét kéz a puskát csőtorkolatával fölfelé a testhez közel a bal oldal elé függélyes helyzetbe hozza, mimellett az ujjak az ágy váj átokban maradnak. A jobb kéz „*Csípőt feszíts*”.

„Fegyvert előre lökni!”

Az ifjú a puskát nagy erővel egyenes irányban a testtől előre (balra) löki, mimellett a

cső kissé jobbfelé állhat és azonnal ismét az előbbi helyzetbe hozza vissza.

„Fegyvert előre (balra) lökni, emelni és süllyeszteni!”

Az ifjú a puskát előre (balra) löki, azután kinyújtott karral folytatólágosain emeli és süllyeszti.

„Súlyba” vezényszóra ez az állás foglalandó el.

„Jobb kar-csőtorkolat föl!”-ve

mindkét kéz a puskát a jobb oldalon, a függélyest megközelítő helyzetbe hozza. A jobb alkart a csípőre, a tusát a testhez támasztjuk, a mutatóujj, mint *„Kész”-nél*, kinyújtva marad; a balkéz *„Csípőt feszíts”*.

„Fegyvert fölfelé lökni!”

Az ifjú a puskát nagy erővel rézsútosan, fölfelé löki és azonnal ismét előbbi helyzetébe visszahozza.

„Fegyvert fölfelé lökni, hátra és előre lendíteni!”

Az ifjú a puskát fölfelé löki, a kézcsukló mozgatása által hátra süllyeszti, azután amennyire csak lehet, előre hajtja és ezt az ingó mozgást folytatja.

„Fegyvert fölfelé lökni, jobbra és balra oldalt lendíteni!”

Az ifjú a puskát fölfelé löki, ebben a helyzetben jobbra, azután a kézcsukló forgatásával balra lendíti olymódon, hogy a cső lefelé legyen irányítva és ezt a mozgást folytatja.

„Fegyvert fölfelé lökni, vállhoz és célratartáshoz süllyeszteni !”

Az ifjú a puskát fölfelé löki, a vállra lehozza, azután a torkolatot lassanként addig süllyeszti, míg a puska vízszintes (célzó-) helyzetbe jut. Néhány menetütem után a bal kéz a puskát szabályszerűen megfogja.

„Súly-ba!” vezényszóra, ezt az állást kel elfoglalni

Két puskával való gyakorlatoknál a puskákét erre a vezényszóra:

„Csőtorkolatok föl!” úgy tartjuk, mint a „Bal kar-csőtorkolat föl”-nél; a lábak zárkózva maradnak.

Ebből az állásból a:

„Fegyvereket előre (oldalt) lökni!”

„Fegyvereket előre (oldalt) lökni, emelni és süllyeszteni !”

gyakorlatok végzendők.

„Súly-ba!” vezényszóra, mindkét puskát ebbe a helyzetbe kell hozni.

9. §. Összetett csuklógyakorlatok.

Az, ügyesség növekedéséhez képest megfelelő összetett gyakorlatok hajthatók végre, pld.:

Lábgyakorlatok, pld. Lábat előre, oldalt és hátra lendítem!

Kargyakorlatok, pld. Karokat előre, fokialt és fölfelé lökni!

Láb- és kargyakorlatok.

Gyakorlatok a puskával törzs- vagy lábgyakorlatokkal.

10. §. Futógyakorlatok,

Megfelelően művelve, különösen a tüdő és szív teljesítőképességét fokozzák.

A futás sík, száraz, mérsékeltlen kemény talajon gyakorlandó és sohasem erős szél ellen.

Futásnál az ifjú testét kissé előre hajtja, fejét valamivel hátrább veszi, mellét kidüleszti; a karok, ha az ifjú puská nélkül fut, be vannak hajlítva és zárt öklökkel a törzs elferdítése nélkül, fesztelenül előre és hátra mozognak. A földrelépés könnyen és ruganyosan történjék a talpizmokra. A száj lehetőleg csukva tartandó, mimellett az orron át hosszú és mély lélekzetet kell venni.

Ha a futás puskával történik, akkor a jobb kéz a puskát súlyban tartja.

Az oktatásnál csak lassanként kéli a futólépés megszabott hosszára és gyorsaságára átmenni.

Minden futógyakorlat után a mozgást a tüdő és szív lecsillapulásáig előbb élénk, azután közönséges lépésben (menetütemben) kell folytatni.

A futás továbbá mint „*Tartós futás*”, „*Teljes futás*” és „*Ugrófutás*” is gyakorlandó.

A *tartós futás* hosszabban tartó, mérsékelt gyorsasággal és kissé rövidebb lépésekkel végbevitt futás.

A *teljes futás*, melynél valamely távolságon a lehető legnagyobb sebességgel akarunk végig haladni, az ifjú minden erejét igénybe veszi és

csak akkor gyakorlandó, ha az ifjúság a csuklógyakorlatok és a tartós futás gyakorlása által-kellőleg megerősödött.

Határozott cél felé kell futni, mimellett kezdetben kis távolságot kell kiszabni és azt fokozatosan 100—200 lépésre emelni.

Az *ugró futás* arra szolgál, hogy csekélyebb akadályokon, mint 1—2 m. széles árkokon, 60—80 cm. magas sövényeken, korlátokon, kőfalakon stb. való átugrás közben a futás mindkét lábbal egyszerre történő leugrassal meg ne szakíttassék. Az elugrás az egyik lábbal, a leugrás a másik lábra történik. Ily módon több kisebb egymásután következő akadály ugorható át fennakadás nélkül.

A futás ezen nemének gyakorlásához 1 egész 2 m. széles, sekély árkokat kell kiásni és körülbelül 15 lépésnyi távközökben körülbelül 60 cm. magasságban ugrózsinegeket (csennyéket, korlátokat s eféléket) kell váltakozva fölállítani.

A *futás meredek lejtőkön* föl és le szintén gyakorlandó. Ehhez gyakorló tornaszerű a rohamdeszka szolgál, melyet fokozatosan meredekebbre állítunk.

A fölfelé futásnál a felsőtest jól előre tartandó, a lefeléfutásnál az egész test hátra tartandó és a térdek hajlítandók.

III. FEJEZET. Akadályok átlépése.

11. §. Általános határozatok.

A vállalkozó szellemnek, a gyors elhatározásnak és találékonyságak fejlesztésére alkalmas ilyenmű gyakorlatok egyesével, raj- és szakaszonként és ahol lehetséges, a terepen is végrehajthatók.

Az akadály átlépésénél a legnagyobb nyugodtság uralkodjék; az ifjak egymást kölcsönösen támogatásuk.

Ha akadályokon ugrással kell átlépni, akkor arra kell ügyelni, hogy a következő ifjak csak akkor ugorjanak, ha előtteiek a legrás helyétől már néhány lépésnyire eltávoztak.

Osztagok alakzatukat az akadály minőségéhez, továbbá a netalán meglevő segédeszközök szaghoz és az ifjak ügyességéhez képest szabályozzák úgy, hogy az akadályon lehetőleg sok ifjú juthasson át egyszerre és biztosan.

Az osztag ehhez képest vagy arcvonalban (nyitódva,) az akadály egész hosszában egyszerre vagy csoportokra osztva különböző helyeken fog az akadályokon áthatolni.

Magas, mély és széles akadályok áthatolására a következő *példák* nyújtanak némi útmutatást.

Magas akadályok.

12. §. Nagyobb akadályok átlépésének példái.

Deszkafal, kőfal stb. körülbelül 2.20 m. magasságig.

Ha az akadályon az ifjak valamennyien egyidejűleg haladhatnak át, akkor először a puskát vagy vállra akasztják, vagy a falhoz támasztják, azután ugrás segélyével az akadály felső szélét megragadják, térdfüggésbe mennek át, megfogják a netán odatámasztott puskát s miután feltolódtak, a túlsó oldalon elugranak.

A leugrásnál a puska lehetőleg magasra tartandó.

Ha az akadályon több egymást követő sor (kettősrend) hatol át, akkor a már feljutott emberek puskáit a következők odanyújtják.

Deszkafal, kőfal stb. körülbelül 3.50 m. magasságig (segédeszközök nélkül).

A puskát letesszük; a két utolsó ifjú kivételével, egyik ifjút a másik után fölemelik; a legelőször fölemelt ifjú a fal túlsó oldalán leugrik (mélyreugrás függésből), a második fennmarad lovagló ülésben és átszolgáltatja a puskát. A két utolsó ifjú közül; az egyik a falnak nekitámaszkodott kezekkel letérdel, a másik ennek a vállára lép, mire a térdelő fölegyenesedik, a rajta álló a fal szélét megfogja és a már fennlevőkkel szemközt lovagló ülésbe megy át. A falon levők az utolsót felhúzzák.

A két puskát most szintén leadják és mind a hárman leugranak a túlsó oldalra.

Ha csak három ifjú hatol át, akkor a falion levők közül az egyik a puskát vállra akasztja és mihelyt a fölemelt a túlsó oldalon leugrott, ennek adja le a puskákat.

Deszkafal vagy kőfal 3.50-től körülbelül 5 m. magasságig (segédeszközökkel).

a) *Segédeszköz: mászódeszka, csúszórúd, hordható létra stb.*

Ha csak egy ily segédeszköz áll rendelkezésre, amikor azt odatámasztjuk, mire az ifjak felmásznak és a túlsó oldalion leugranak; magasabb akadályoknál azonban az ifjak annak felső szélén kétoldalt eloszlanak, a segédeszközt át-emelik és azután azon lemásznak.

b) *Segédeszköz: mászókötel.*

A puskákat, esetleg a szerelvényt is lerakjuk; a legügyesebb ifjak ezután tornász-gúlát alakítanak, melynek segélyével a legfelsőbb ifjú az akadály szélén lovagló ülésbe helyezkedik, mire a kötelet áthajítják.

Most a fennlevő — mialatt a kötelet az innesső oldalon tartják — a túlsó oldalon a kötélben lemászik és ott most ő kapaszkodik a kötélbe, mire társai a mindkét oldalon tartott kötélben föl s a másik oldalon lemásznak; az utolsóelőtti ember az akadály tetején lovagló-ülésbe helyezkedik. Az utolsó ember a puskákat a kötéltre erősíti, a fennlevő pedig ezeket a kötéllal felhúzza és a túlsó oldalon leereszti, azután ő maga is lemászik a túlsó oldalra, miközben az utolsó ember tartja a kötelet.

Végre felmászik a kötélben az utolsó ember dis, kit a fal tetejéről újból alakított gúla segélyével hoznak le vagy leugrik onnan. E leugrás akként történik, hogy az ifjú az akadály szélén előbb függésbe megy át, azután egyik kezét elereszti, vele testét az akadálytól ellöki és egyidejűleg elereszti a másik kezét.

Széles akadályok, vizes-árkok, patakok.

Ezeket akként jutunk át, hogy a rajtuk keresztül dobott erős póznákon, gerendákon, fatörzseken, létrákon stb. átsúszunk vagy átmegyünk és pedig úgy, hogy az először átjutott ifjúnak kötelet dobunk át, melyet azután a két partról a gerenda mellett és fölött tartva, korlátként kifeszítenek; a többi ifjú azután ebbe kapaszkodva, sokkal könnyebben átjuthat. Ha van elég kötél, akkor a gerenda mindkét oldalán kifeszíthetünk ilyen korlátot. Az utolsó ifjú szintén átsúszik.

Egy másik módja az átkelésinek: Három hosszú póznának egyik végét jól egymáshoz kötözzük, azután két póznának szabad végét az árok közepébe toljuk s az árok fenekének középvonalában egymástól megfelelő távolságban megtámasztjuk; a harmadik pózna szabad végét több ifjú a kezében tartja; most a póznák összekötött csúcsát a parthoz húzzák; egy ifjú függő helyzetben két kézzel belekapaszkodik a hidlábhoz hasonló két póznába, mire a többi ifjú a harmadik pózna segélyével a póznák összekötött végét s vele együtt a rajta levő ifjút is áttolja a túlsó partra. Az utolsónak maradó ifjút azután hasonló eljárással a túlsó partról húzzák át.

ALAKI KIKÉPZÉS

I. FEJEZET.

Bevezetés.

1. §. Általános határozatok.

Az ifjúsági tanfolyam vezetője a kiképzésnél ne feledje el soha, hogy a kiképzés célja nem a kész katonává való nevelés, — amire már a rendelkezésire álló idő is kevés, — hanem a test fejlesztése, megedzése és ügyesítése, továbbá a férfias és katonás jellem kiképzése, amely a közjó, a közszellem érdekében valamennyi ifjút mindig (képesíti társaival összhangban való munkára, a vezetőkkel szemben a föltétlen engedelmességre, fegyelemre és megfeszített figyelemre.

Az akaraterő megszilárdítása, a nyugodtság és határozottság elérése, a vállalkozó szellem és küzdelemszeretet nagyra nevelése a legszebb eredmény.

A tanfolyam vezetője a katonai alaki gyakorlatok közül csak az elkerülhetetlenül szükségeseket tanítsa, iparkodjék arra, hogy az ifjak a fent elmondottakat megértsék, vérükbe menjen át és tudatában legyenek annak, hogy ka” tonai szolgálatuk idejében a többi katonai alaki gyakorlatokat, előképzettségük következő lében nagyon könnyen fogják majd megtanulni.

2. §. Általános útmutatások a kiképzéshez.

A kiképzés átgondolt terv szerint történjék.

Amennyire csak lehet, szemléltető oktatást kell alkalmazni, azért az oktató valamennyi gyakorlatot és ezek végrehajtásának módjai előzetesen ne csak magyarázza, hanem mutassa is meg.

A gyakorlat tárgyának célszerű váltakozására figyelemmel kell lenni; az egy s ugyanazon tárggyal túlságos hosszantartó foglalkozás szellemet és testet *is* kifáraszt és a figyelmet el-tompítja.

Eleinte egyéniként, később kisebb csoportokban egy lépés „*térköz*”-zél *sorakozva* és csak azután kell *rajban* iskolázni. Főként igen sok csukló- és tornagyakorlatot végezzünk, hogy ezzel a tagok merevségét megszüntessük, közben változatosság céljából, a lövés előkészítő iskoláját, az állást, fordulatokat és puska nélkül a menet oktatását is vegyük át.

3. §. Parancsok.

A parancsadás módja nagy befolyással van az alárendeltekre, mert azok úgy engedelmeskednek, amint nekik parancsolnak.

Kétféle parancsot (ismerünk: Az egyik parancs a *vezényszó*, mely a szabályzatban pontosan meg van szabva és végrehajtási módja is a legkisebb részletig le van írva. A másik a tulajdonképpeni *parancs* (intézkedés, meghagyás stb.), melyet esetről-esetre az egyéniségek és a viszonyok szerint változó különféle alakban ad-

nak ki és a változó viszonyok szerint kell végrehajtani.

Minden vezényszó nyugodtan és jelesen hangsúlyozva adandó.

Ha valamely vezényszó több szótagból vagy szóból áll, akkor a végrehajtás az utolsó szótagra vagy szóra történik, melyet mindannyiszor nyomatékkal kelül kiejteni, valahányszor gyors és egyenletes végrehajtásról van szó. A vontatva meg a röviden és élesen kiejtendő szótagok vagy szavak között, melyek közül a röviden kiejtendők, vastag betűkkel vannak megjelölve, mindig kis szünetet kell tartani. E szünet alatt figyelmeztetéseket adni nem szabad.

Hibásan végrehajtott mozdulatok vagy fogások kiágazítására e vezényszó (figyelmeztető) adatik:

„*Visszakozz!*”

mire újra gyorsan az előbbi állást kell elfoglalni.

A vezetésnél a parancsnokok nincsenek határozott helyhez kötve. Helyüket úgy válasszák, hogy csapatjukat szemmel tarthassák, az előterepet lássák és a legközelebbi előljárával összeköttetésben maradjanak.

II. FEJEZET.

Az ifjak egyenkénti kiképzése.

4. §. Állás.

Az állás egyenes és fesztelen legyen.

A sarkok egy vonalban és oly közel legyenek egymáshoz, amint azt a testalkat megengedi.

A lábhegyek egyformán annyira kifelé legyenek fordítva, hogy egymástól való távolságuk a saját láb hosszának feleljen meg.

A hasat sem behúzni, sem kidüllesztetni nem kell, a felsőtest a csípőkből szabadon emelkedjék ki és erőltetés nélkül kissé előre hajoljon.

A vállakat természetesen kell tartani, nem pedig felhúzni; mindkét lapocka akként húzandó hátra, hogy a mell kidomborodjék.

A kezek fesztelenül, a tenyereket a combokon tartatnak. Az ujjak zárkózva és természetesen meghajlítva vannak.

A fej egyenest tartandó, anélkül, hogy az áll előre nyújtatnék; arc és tekintet előre irányozandók.

A test súlya a talpak közepén nyugszik.

E vezényszóra:

„*Pihenj!*”

az ifjú helyben állva kényelmesebb tartást vesz fel, azonban bal sarkát helyéből kimozdítania nem szabad; menetközben lépést tartva kell menetelnie. Pihenj alatt határozott engedély nélkül beszélni nem szabad.

E vezényszóra:

„*Vigyázz!*”

az ifjú a szabályszerű állásba helyezkedik, illetve szabályszerűen (feszesen) kezd menetelni.

5. §. Fővetés, testfordulat.

„*Jobbra (balra) —nézz!*”

vezényszóra az ifjú fejét és tekintetét a vállak elferdítése nélkül, annyira fordítja a megjelölt

oldal fölé, hogy a fordulattal ellentétes szem a lest középvonalába jusson.

Előjáró fogadásánál a tiszteletadást elrendelő vezényszóra a fejét és tekintetét feléje fordítják.

„*Vi—gyázz !*”

vezényszóra az ifjú fejét egyenest és tekintetét előre fordítja.

A testfordulatok állóhelyben a fordulat felé levő láb sarkán hajttnak végre. A másik láb, talpizmával, a fordulat mértékének megfelelő nyomást gyakorol a földre és a fordulat után gyorsan az álló láb mellé vésztetik.

E vezényszóra:

„*Jobbra (balra) át!*” (*Egész fordulat*) az ifjú annyira jobbra (balra) fordul, hogy arccal arra nézzen, amerre fordulat előtt jobb (bal) válla volt.

Az előbbeni állásba való visszatérésre az egész fordulat után:

„*Balra (jobbra) arc!*” vezényszót adjuk.

E vezényszóra:

„*Fél jobbra (balra) át!*” (*félfordulat*) az ifjú az imént megmagyarázott fordulatnak csak felét hajtja végre.

Az előbbeni állásba való visszatérésre

„*Fél balra (jobbra) arc!*” vezényeltetik.

E vezényszóra:

„*Hátra—arc!*” (*hátrafordulás*) az ifjú annyira fordul balra, míg arca arra néz, amerre fordulat előtt a háta volt.

6. §. Mozgások.

Az ifjú kitaróan tudjon menetelni.

„*Díszlépésben*” vagy „*Rendes lépés*”-ben menetelünk.

A díszlépés gyakorlása kiváló fegyelmi eszköz. Zárt osztagok tiszteletadásánál és a csapat összetartozásának fokozására és ellenőrzésére alkalmazzuk.

A díszlépés, illetve a rendes lépés felvétele a

„*Díszlé—pést.*”

illetve

„*Rendes, lé—pest!*”

vezényszóra történik.

A díszlépésben való menetnél a legfeszesebb testtartás követelendő. Gyakran gyakorlandó, de csak rövid ideig, mert nagyon megerőltető.

A rendes lépésben való menetelés épp úgy történik, mint a díszlépésben, csak különös erőfeszítés nélkül és a karok természetes mozgása mellett. Lépéstartás — ha a terep megengedi — mindig követelendő.

„*Pihenj*” vezényszóra menetközben az ifjú rendes lépésben tovább mozog, csak a szabályszerű tartás és lépés szabályszerű végrehajtása alól fel van mentve.

A „*Vigyázz*” vezényszóra a „*Rendes lépés*” veendő fel.

A menet gyorsasága (üteme) percenként: „*lépés*”-ben 115,

„*futólépés*”-ben 160.

A lépés hossza átlag „*épésben*” 75 cm., „*futólépésben*” 90 cm.

A fállépésnyi hosszúságú lépést „*rövid-lépés*”-nek nevezzük.

A menet megkezdése előtt vagy a menet-irány megváltoztatásakor, ha szükséges az

„*Irány*” ...!

figyelmeztetővel a követendő mozgásvonal megjelölendő.

Az irány valamely lehetőleg távoleső tárgyra (*iránytárgyra*) adandó.

Ha irányt választunk, akkor az irány megjelölésének az „*Indulj*” vezényszót rendszerint meg kell előznie, a fordulatot elrendelő vezényszót pedig közvetlenül kell követnie.

Rövid mozgásoknál irányt nem kell megjelölni.

Menet! Irány!...! Díszlépés! In—dúlj! vezényszóra az ifjú a ballábát térdben kissé meghajlítja, a föld érintése nélkül lefelé és kifelé szorított lábhegygyel, — a felsőtest elővétele és a térd kifeszítése mellett — annyira rúgja előre, hogy a sarok egy tenyérynire legyen a föld felett, azután gyorsain a jobblábtól egy lépés hosszúságra egész talpával erőteljesen a földre teszi és a test súlyát erre a lábra helyezi.

Ezzel egyidejűleg megemeli a jobsarkát, a jobblábát a föld érintése nélkül utána húzza és ugyanazon módon, mint az a ballábal történt, Jobblábal előre lép.

A mozgás után menetütemben, jó tartással, ingadozás s a lábszarak keresztezése nélkül folytatandó.

A balkar kinyújtandó, a balkéz mozdulatlanul átmarkolja az oldalfegyvert, anélkül, hogy a combhoz szoríttatnék.

Ha az ifjú oldalfegyver nélkül vonul ki a balkéz természetesen kinyújtott és egymáshoz zárt ujjakkal mozdulatlan marad, anélkül, hogy a combhoz szoríttatnék.

Ha az ifjú puska nélkül vonul ki, a karok természetesen előre és Ihatna mozgatandók, az ujjak kinyújtva és egymáshoz zárva legyenek. A díszlépés begyakorlásánál az egyes lépéseknek ütemre való tagozása *tilos*.

(A menet tanítására lásd a Testgyakorlatok 3. §. 24. pontját).

„*Allj!*”

vezényszóra az ifjú hátul levő lábát egy teljes lépéshosszúságra előre a földre feszi és a másikat melléje húzva megáll.

Ha menetközben a „*Rövid lé—pest!*”

vezényszó adatik, a lépés csak fél hosszúságban teendő és csak a

„*Teljes lé—pest!*”

vezényszóra lépünk, ki ismét teljes hosszúságban.

E vezényszóra: „*Menet helyben!*”

a lépések helyben teendők meg és a kilépés csak

„*Teljes lé—pest!*”

vezényszóra történik.

A lépésváltáshoz az ifjú hátullevő lábát kétszeres gyorsasággal az elüllevőnek sarkáig előrevonja és az utóbbival újra kilép.

Ha fárasztó, nehéz terepen, pld. hidakon stb. lépéstartás nélkül akarunk menetelni, akkor

„Ne tarts lépést!”

az egyenlő lépés újból való fölveteléséhez pedig

„Lépést—tarts!”

vezény eltetik.

Erre a vezényszóra:

„Futólé—pes! In—dülj!”

az ifjú a „pést” szótagra a puskát „súlyba”

veszi és a „dülj” szótagra a futólépést megkezdi.

A lépésbe való átmenet vagy a mozgás megszüntetése a

„Lépést!” vagy az *Állj!*”

vezényszóra történik.

„Állj-náll a puska „lábhoz” veendő.

A *testfordulatok* menetközben a fordulattal ellenkező oldalon levő lábtalp izmán, mihelyt az a földre jut, az egyenletes mozgás félbeszakítása nélkül hajtandók végre. A mozgás beszüntetése, rövid és teljes lépés, fő vetések, továbbá a súlyba, vállra fegyverfogások menetközben is gvakorlandók.

7. §. Igazodás.

E vezényszóra:

„Középre (*Jobbra*) iga—zodj!”

minden ifjú az elrendelt oldal felé fordítja fejét s tekintetét; ezen oldal felé térté és igazodást vesz.

Az ifjú akkor áll igazodva, ha az igazodás oldalán levő szemével csak szomszédját látja, másik szemével pedig az arcvonálnak csupán látszatát veszi észre. Előre kel lépnie, mihelyt az arcvonalból nem lát annyit, vagy hátra mennie, mihelyt többet lát.

Az igazodás megítélésére a parancsnok az igazodási szárnytól néhány lépésre oldalt áll, legelőbb a szárnytisztes és a legközelebb álló ifjak állását a szándékolt arcvonalnak megfelelőleg kiigazítja és az arcvonal fölvetelét kézintésekkel (megkönnyíti).

Igazodás után a

„Vi—gyázz !”

vezényszóra az ifjú fejét egyenest és tekintetét előre fordítja.

8. §. Fegyverfogás.

A fegyverfogásokat gyorsan és biztosan kell végrehajtani. Csak a karokat és kezeket szabad mozgatni, a testtartás egyenes és szilárd marad.

„*Lábhöz*” a puska jobboldalt a csípőhöz támasztva áll. a tusa hegye a lábhegyek vonalában. A jobb kéz a puskát természetesen kinyújtott karral akként tartja, hogy a hüvelykujj a csövet (felsőagyat) átfogva, a többi ujj pedig zárkózva elül az ágyon nyugszik.

„*Vállra*” a puska cső torkolattal fölfelé, a csővel (felsőagygyal) hátrafelé, szíjjánál fogva a jobb vállon függ, saját súlyának átengedve. A jobb kéz a szíjjat akként fogja a hüvelyk és többi új között, hogy az alkar vízszintesen álljon és a kézcsukló se be, se kifelé hajlítva ne legyen.

Mozgás közben a puskát helyzetében meg kell tartaná, *testfordulat* közben a szíj egy kissé lefelé húzandó és a puska a könyökkel mérsékelten a testhez szorítandó.

A zárócsapó mindig be van csukva; töltetlen puskánál az ütőrugó feszítetlen állapotban, az irányzék alapállásban van.

A fő vetést elrendelő vezényszóra vállazott puskánál a jobb kéz a fej fordításával egyidejűleg a szíjjon lesiklik és akként fogja át a tusa nyakát, hogy a hüvelykujj a sátorvas alá, a többi új pedig zárkóztottan hátra jusson. A „Vigyázz!” vezényszóra a jobb kéz a puskaszijat ismét megfogja, a fej egyenest és a tekintet előre fordítatik.

„Súly—ba!”

a „váll”-ra állásból a jobbkéz — anélkül, hogy helyzetét a szíjjon elhagyná — a puska tusát előre rántja, ezzel egyidejűleg a balkéz a puskaszij alatt az ágy vájatoknál akként markolja át, hogy a hüvelykujj a baloldali ágyvajat (hosszában feküdjék).

A jobbkéz a szíjjon a váll magasságáig felsiklik, azután az ifjú a puskát a vállról lerántja, jobbkezével a puskát az irányzék fölött átmarkolja és akként ereszti le, hogy a cső torkolata természetesen kinyújtott kar mellett egy arasznyira előre legyen haj olíva. A balkéz az oldalra visszatér.

E vezényszóra:

„Lábhoz!”

az ifjú a puskát lefelé csúsztatja és a 42. pont szerint „kíméletesen a földre állítja.

Vállazott puskával való állásból a „Lábhoz” vezényszóra az ifjú a puskát előbb „súlyba” veszi, azután kíméletesen a földre állítja.

A „*Lábhhoz*” állásból e vezényszóra:

„*Súly—ba!*”

Az ifjú a puskát kissé fölfelé löki és a 47. pont szerint megfogja.

A „*súlyba*” vagy „*lábhhoz*” állásból e vezényszóra:

„*Váll—ra!*”

az ifjú a puskát a testhez közel akként emeli és fordítja a jobb comb elé, hogy a felső szíj-kengyel az állal egy magasságba, a cső (felső-ág) pedig jobbra jusson. A balkéz a puskát az ág váj átoknál átfogja, a puszkaszíj kifelé marad.

A jobb kéz erre a szíjat szorosán a csatt alatt átfogja és a puskát a bal kéz segítségével a vállra akasztja. A bal kéz kinyújtott és egymáshoz zárt ujjakkal a szíj mögött marad, hogy a puska kilengését megakadályozza. A jobb kéz a szíjon annyira lesiklik, hogy az alkar vízszintes helyzetbe jusson és ezzel egyidejűleg a balkar az oldalra visszatér.

9. §. Töltés és tüzelés.

Először a bal tölténytáska lövészerét kell használatba venni.

A töltény táskában elhelyezett dobozok födelét rántással le kell tépni.

Az egyes tölténytárak a töltény táskából akként vétetnek ki, hogy a jobb kéz mutatóujj hegyével a tölténytár alá nyúl, ezt fölemeli, azután a hüvelyk-, mutató- és középujjal megfogja és kihúzza.

A zárócsapónak mindig becsukva kell lennie, akár töltve van a puská, akár nincs. Csak a töltéshez, tüzeléshez, a töltény rejtéshez és a fegyver megvizsgálásához kell a zárócsapot kinyitni.

Erre a figyelmeztetőre:

„Tölteni!”

a „lábhoz” állásból a balkéz kinyitja a bal tölténytáskát.

E vezényszóra:

„Tölts!”

az ifjú fél jobb fordulatot tesz és jobb lábát egy láb hosszúságára oldalt helyezi. Egyidejűleg a puskát a test közepe előtt akként emeli föl, hogy a jobb kéz a vállakkal egy magasságba jusson, a bal kéz pedig az ágyvájatokban megfogja.

A bal kéz a puskát torkolatával egy tenyérnyire a vízszintes alá süllyeszti, a jobb kéz megfogja a tusa nyakát. Az ágy alsó széle egy tenyérnyire marad a tölténytáska fölött. A bal kéz hüvelykujja az ágy hosszában ki van nyújtva, a többi ujj azt az ujjbegyekkel az ágyvájatokban átfogja, a könyök az oldalhoz támaszkodik; a jobb alkar a jobb tusalap hosszában fekszik. A szíj szabadon lelóg.

A jobb kéz megfogja a fogantyúgombot, a hüvelykujj egy balra intézett nyomással kinyitja a zárócsapot, azután a jobb kéz a záró dugattyút egy gyors és erős húzással teljesen hátra húzza.

Erre a puskát csőtorkolatával rézsútosan fölfelé fordítjuk, a jobb kéz a puská alatt a bal

tölténytáskából kivesz egy tölténytárt és azt erős, és folytonos nyomással a szekrénybe teszi. Emelett a hüvelykujj a tölténytár hátulsó végére a nyomást mindaddig folytassa, míg a tártartónak becsapódása érezhetővé nem válik. A többi ujj zárkóztan az ágy alsó széléhez támaszkodik. Erre a jobb kéz a zárzatot a tenyér izmával a fogantyú gombjára intézett erős előre lökéssel becsukja és a zárócsapot a jobb kéz hüvelykujjának nyomásával jobbra fordítja.

A jobb kéz azután a puskát a bál kéz előtt megfogja, az ifjú arcvonalba fordul, jobb lábát a balhoz zárja, a puskát „*súlyba*” — „*lábhoz*” veszi és a báli kézzel a tölténytáskát becsukja.

A tölténytár hétévesénél és valahányszor a zárzatot becsukja az ifjú a tölténymedencére tekintsen.

Egyes tölténnyel az ifjú akként tölt, hogy a töltényt jobb kezével a tölténymedencébe az adagolólemezre teszi.

A „*Vállra*” állásból a „*tölteni*” figyelmeztetőre az ifjú a bal tölténytáskát mindkét kézzel kinyitja, „*Tölts!*”-re a puskát a vállról leveszi és a bal kézzel töltéshez előirt helyzetbe hozza.

A töltés után az ifjú a puskát vállra veszi és a tölténytáskát mindkét kézzel becsukja.

Ha a helyzet úgy kívánja, csak „*Tölteni*” figyelmeztetőre minden alakzatban, menetközben és pihenjben is végrehajtható.

E figyelmeztetőre:

„*Tüzelni!*”

az ifjú a tölténytáskát, mint a töltéshez, kinyitja.

A parancsnok *röviden* és *határozottan* megjelöl a céltárgyai, (ha szükséges, az iránynak előzőleg történt megjelölése mellett), továbbá, ha az alapállástól eltérő más irányzék - állás alkalmazandó — a *lépésszámot* és esetleg a célpontot is. Az irány megjelölése alatt az ifjú tekintetét a parancsnok felé fordítja.

Pld. „*Egyenest, gyalogság, tízszáz, célpont a bokor az osztagtól jobbra*”.

E vezényszóra:

„*Kész!*”

az ifjú a „*tölts*” állásba helyezkedik, a többiekre nézve lásd: a „*Célbalövés*” 47. pontját.

E vezényszóra:

„*Cél!*”

az ifjú a puskát a „*Célbalövés*” 48. pontja szerint célra tartja.

E kissé elnyújtva kiejtendő vezényszóra:

„*Tűz!*”

az ifjú a billentyűt a mutatóujjnak erősebb, de nyugodt begörbítésével elcsattantja. (Lásd a „*Célbalövés*” 49. pontját.)

A „*Cél*” és „*Tűz*” vezényszavak között legalább 3 menetütemnyi szünet tartandó.

E vezényszóra:

„*Visz—sza!*”

az ifjú mutatóujját a „*visz*” szótagra a billentyűről ismét a sátorvasra teszi, a „*—sza*” vég-szótagra pedig a puskát „*kész*” helyzetbe hozza és a fejét felömieli.

A tűznek ideiglenes beszüntetéséhez:

„*Tűzet—szüntess!*”

vezényeltetik.

E vezényszó után semmi szín alatt sem szabad egyetlen egy lövést sem tenni; az ifjú a puskát, ha nincs megtöltve, megtölti, a zárócsapot becsukja és „kész állásban marad.

A tűz teljes beszüntetéséhez e vezényszóra:

„Tüzet szüntess!” „Alapirányzék!”

az ifjú a zárócsapot becsukja, az irányzékot az alapállásba hozza, továbbá a „Súlyba!” „Lábhoz!” vagy „Vállra!” vezényszóra a megfelelő fogást végrehajtja.

Ezután a tölténytáska üres dobozait pótolja és a tölténytáskát becsukja.

E vezényszóra:

„Töltényt rejts!”

az ifjú a ball tölténytáskát kinyitja, a puskát „kész”-be veszi és kiüríti.

Az ifjú bal kezének hüvelykujját a töltény-medence fölé teszi, hogy a töltény kivetését és a további fogásnál a tölténytár fölcsapódását megakadályozza. A závarzatot — fölfelé irányított csőtorkolat mellett — *lassan* egészen hátra huzza, jobb kezével megfogja a töltényürből kihúzott töltényt és a zsebébe (a bal töltény táskába) teszi.

A jobb kéz hüvelykujja erre a tártartó nyomattyújára nyom, a jobb kéz a töltény tárt a szekrényből kiveszi és szintén a zsebbe (a tölténytáskába) teszi.

Ha a tölténytár nem emelkedik ki annyira, hogy meglehetne fogni — ami akkor történik, ha már csak egy töltény van benne, — akkor a jobb kéz egyik ujjával a szekrény alsó nyílásába kell nyúlni és a töltény tárt kissé feltolni; a bal

kéz hüvelykujja azt a fölemelt helyzetben megtartja és azután a jobb kéz egészen kiveszi.

Erre az ifjú a zárózatot becsukja, az ütőrugót feszteleníti és a zárócsapot becsukja.

Az ütőrugó fesztelenítéséhez az ifjú a fogantyút egy kissé visszahúzza, a jobb kéz hüvelykujjával lenyomja, s erre az ütőrugót a kéz középujjának a billentyűre gyakorolt nyomásával lassan leereszti.

Az ifjú ezután az arcvonalba fordul és a puskát „Vállra” veszi és a hiányos tölténytárt lehetőleg kiegészíti.

E vezényszóra:

Fegyvert—vizsgára !”

az ifjú a „tölts” állásba helyezkedik, azután a zárócsapot és a zárózatot kinyitja. A jobb kéz megfogja a tusa nyakát, mindkét kéz a puskát csőtorkolatának lesülyesztésével megközelítőleg függélyes helyzetbe hozza akként, hogy a tusa a mell jobb oldalán feküdjék. A jobb kéz visszatér az oldalra.

A vizsgáló meggyőződik arról, vájjon a puska ki van-e ürítve. Ha a vizsgáló a puskát elveszi, akkor a bal kéz az oldalra visszatér; a visszavételnél az ifjú a puskát ismét előbbeni helyzetébe hozza.

E vezényszóra:

„Súlyba! „Lábhöz!” vagy „Vállra!” az ifjú a puskát a „tölts!” állásba emeli, a zárózatot becsukja, az ütőrugót feszteleníti, a zárócsapot becsukja és az elrendelt fogást végrehajtja, egyidejűleg az arcvonalba fordul,

A zárt raj.

10. §. A felállítás

A raj a (leg)kisebb kötelek. A rajt, mely 8—16 ifjúból áll, a „rajparancsnok” vezeti.

A raj egy sorban vagy két sorban állítatik fel.

Az *egysorbani* felállításnál az ifjak arasztnyi „*térköz*”-re államaik-egymás mellett; a vállak és sarkak egyenes vonalat alkotnak — ez az „*arcvonal*”, melynek két végét „*jobb*” és „*balszárny*”-nak nevezik.

„N”-ils Raj! Irány . . . Egy sorban sorakozó vezényszóra, a sorba tartozó ifjak nagyság szerint, jobbról balfelé laikikép állnak fel, bogy az előre megjelölt középső ember 2 lépésre a parancsnok mögé jusson. Mindenki a közép felé vesz tériközt és igazodást.

E vezényszóra:

„*Oszolj!*”

az ifjak elhagyják beosztásukat.

„*Nyitódj!*” („*n lépésre nyitódj!*”) vezényszóra, hacsak más embert nem jelöltek meg „*támpont*”-ul, a középső ember helyén marad, a többiek pedig gyorsan mindaddig oldalvást lépnek, míg mindegyük a maga szomszédjától egy lépésnyi (*n* lépésnyi) térközre jutott és a közép (*támpont*) felé igazodnak.

„*Zárkózz!*”

vezényszóra minden ifjú oldallépéssel gyorsan a közép (a támpont) felé zárkózik.

Az ifjúság rendszeren két sorban *sorakozik*. Az esetről-esetre elől levő sor *első*, a hátsó pedig *második* sornak neveztetik.

A „*sorköz*” az első sor sarkvonalától a második sor sark vonaláig 120 cm.

Az első sor emberei a jobb szárny felé „*térköz*”-t tartanak; a második sorbeliek az előttünk álló ifjakra (előtteseikre) fődözve állanak.

Két egymás mögött álló ifjú egy „*raj*”-ot, két egymás mellett álló tag egy „*tagpár*”-t és az oly ifjú, kinek mögöttese nincs, „*féltag*”-ot alkot.

A rajban egy „*középtag*” jelölendő !ki.

A raj megalakításánál a rajparancsnok meggyőződik a tagok fedezéséről, féltagul pedig szükség esetén a középtagtól balra álló embert jelöli ki.

Ezután a tagpárokba való beosztás következik. Az első két tag az első, a következő két tag a második tagpárt alkotja és így tovább.

Az „*Oszolj*” úgy történik, mint az egysorbani feiájlításnál (13. p.).

A gyülekezés a következő vezényszóra történik:

„*N raj!*” („*Irány.....!*”) „*Sorakozó!*”

ha annak lépésben, vagy

„*N raj!*” („*Irány.....!*”) „*Sorakozó — futólépést!*” ha futólépésben keli történnie.

A rajparancsnok a választót irányban előre halad, avagy ezen irányban áll fel.

Minden ifjú — a középtag elsőnek — a leg-

rövidebb utón gyorsan a beosztásába, a közép-tag 2 lépésre a szakaszparancsnok mögé megy és a puskát vállra veszi.

11. §. Felállítási és mozdulat! segédeszközök.

E vezényszóra:

„*Középre*” (*jobbra, balra*) *iga—zodj!*

az első sor ifjai fejüket és tekintetüket az elrendelt oldal felé fordítják, térközt és igazodást, a második sorbeliek fedezést és sorközt vesznek.

„*VI—gyázz!*”

vezényszóra az első sor a fejét egyenest és a tekintetét előre fordítja.

A „*Nyitódj*” és „*Zárkózz*” tagonként úgy történik, mint egy sorban. (14. pont.)

Az arcvonal megfordítása:

„*Hátra — arc!*”

vezényszóra történik.

Mögöttes nélküli tisztos és a féltag az arcvonal megfordítása után az új első sorba lép.

Az irány megtartása az arcvonal-menetnél rendszerint középen, oldalmenetnél az élen beosztott „*iránytisztosnek*” kötelessége.

Az „*iránytisztos*” az irány felé menetel és — ha az irány tárgy távol van — közbeeső alkalmas segédpontokat választ magának.

Az iránytisztos után *igazodást*, illetőleg „*fedezés*” és *ütemet* kell tartani.

Ha irányt nem jelöltek meg, akkor az irány tisztos az arcvonalra merőlegesen halad.

„*Irány balra (jobbra)!*”

az irány megtartásának kötelessége a balszárnny tisztoséra (jobb) megy át.

Arcvonal-menet.

Az *arcvonal-menet* e vezényszóra történik:
 „Menet!” (*Irány*

Raj in—dúlj!

mire a raj valamennyi embere a mozgást egyidejűleg megkezdi.

Az igazodást a sorban minden ifjúnak az iránytisztes föllé, a megszabott térközt pedig a menetirány felé levő szomszédjától meg kell tartania; e végből az ezen oldalról jövő nyomásnak engedjen, az ellenkező oldalról jövőnek pedig álljon ellent.

A tekintet előre (az *iránytárgyra*) marad irányozva, az ifjú azonban időnként az iránytisztes felé pillant, hogy az arcvonalat könnyebben megtarthassa.

E figyelmeztetőre:

„*Irány balra (jobbra)!*”

az ifjú menetét hasonló eljárással a balszárny tisztés (jobb) után szabályozza.

Irányváltoztatásnál *helyben* az új irány kijelölése után az emberek a parancsnok intésére gyors előre vagy hátralépéssel igyekeznek az új arcvonalba jutni.

Oldalmenet.

Az oldalmenet állóhelyiből e vezényszóra történik:

„*Jobbra (Balra)—át!*”

„*Menet (Irány!)*”

„*Raj in—dúlj!*”

Minden ifjú megteszi az elrendelt fordulatot; az élen levő tisztés teljes lépésben lép ki, a

többi ifjú mindadig rövidíti a lépést, míg a teljes lépéshez kelő tér nyílik, azután a távközt megtartja. A sor minden emberének az iránytisztesre fedezve kell ma radnia.

Úgy a megállás után, valamint menetközben is e vezényszóra:

„*Balra (Jobbra) visszakozz!*”

az éltisztes megáll és megteszi az egész fordulatot a megnevezett oldal felé, A többi ember a tisztesshez zárkózik és akkor visszakozik, ha a szabályszerű térközt elérte.

III. FEJEZET.

A zárt szakasz.

A szakasz képezi az alapegységet, amely 3 (esetleg 2) rajból áll.

A rajok a jobbszárnytól a bal felé folyószámokkal láttatnak el, melyeket minden viszonyban megtartanak. Megjelölhetők ezenkívül mint él-, közép- és vég-, vagy jobb-, közép- és bal-raj is.

A szakasz felállítása és sorakoztatása ugyanúgy történik, mint a rajé.

Az I. és II. raj parnoka mint jobb, a III. raj parnoka mint bal szárnytisztes osztandó be.

12. §. Rendek és kettősrendek.

Rendek és kettősrendek állóhelyben és menetközben alakíttatnak.

E vezényszóra:

„*Rendek jobbra (balra) — át!*”

mindenki egész fordulatot tesz.

Minden tagnak a fordulat után egymás mellett álló ifjai egy „*rend*”-et alkotnak.

E vezényszóra:

„*Kettősrendek jobbra (balra) — át!*” minden tagpárban a megnevezett oldal felé álló tag egész fordulatot tesz, a másik tag ifjai pedig egyidejűleg kanyarodó mozdulattal a jobbra fordulásnál balra, a balra fordulásnál jobbra szomszédai mellé lépnek.

Egy tagpárnak a fordulat után egymás mellett álló ifjai egy *kettősrend-et* alkotnak.

Az éltisztesek egy lépéssel előre és balra (jobbra) oldalt, a végén levő tisztetek egy ember szélességre balra (jobbra) oldalt lépnek.

Páratlan számú tagoknál a szárnyon álló egyes tag úgy viselkedik, mint a mellette álló tisztetek.

Állóhelyben e vezényszóra:

„*Rendekre szaka—dozz!*”

a kettősrendek alakításainál előre (oldalt) lépett tisztetek és ifjak előbbi viszonyukba lépnek.

Menetközben az éltisztesek a menetet teljes lépésben folytatják. Az első kettősrend a mozgás félbeszakítása nélkül azonnal szakadozik oly módon, hogy a forduláskor előlépett rend visszamarad. A következő kettősrendek mindegyike a lépést rövidíti, szakadozik és mihelyt erre elég tér nyílik, a menetet ismét teljes lépésben folytatja. A második sorbeli ifjak az első sorbeliekhez zárkóznak.

Állóhelyben e vezényszóra:

„*Kettősrendekbe fej—lődj!*”

minden tagpárnak a hátulsó rendben álló ifjai

egy lépéssel előre és oldalt az őket a 77. pont szerint megillető helyekre lépnek.

Kettősrendekbe menetközben való fejlődésnél valamennyi tagpárban az elüllevő rendiekhez tartozó második sorbeli ifjak annyira oldalt tartanak, hogy a fejlődő rendek előre juthassanak. Az él a lépést rövidíti. Mihelyt minden kettősrend távközre jutott, a szakaszparancsnok

„*Teljes lé—pést!*”

vezényel.

Kettősrendekből valamelyik oldal felé való fejlődésre állóhelyből¹ meg menetközben is

„*Balra (jobbra)—arc!*”

vezénylendő.

Erre minden sor balról (jobbról) álló ifjai egész fordulatot tesznek balra (jobbra), míg a többiek egyidejűleg az arcvonalba bekanyarodnak.

Menetközben a *mozgás* folyékonyan folytatatik.

13. §. Mozgás.

Irány tisztas a szakaszban:

arcvonal menetnél, az esetenkénti első sor középtisztése, az irány balra vagy jobbra is átvihető;

rendekben (Kettősrendekben) való menetnél, az első sor él tisztése.

A mozgások és ezeknek beszüntetése, továbbá a fegyverfogások menetközben úgy gyakoroltatnak, mint a rajban: „*raj*” helyett „*szakasz*” vezénylhetik.

Arcvonal-menetnél a második sor ifjai mozgás közben fedezést és sorközt tartanak.

Rendekben történő menetnél a második „ sorbeli ifjoknak a második lépés után, az első sorbeliekhez zárkózva kell lenniök.

Kettősrendekben történő menetnél minden kettősrend az első sor külső emberéhez marad zárkózva és feléje igazodik.

Rendekben vagy kettősrendekben történő kanyarodásnál, az új irány megjelölése után, vagy e vezényszóra:

*Jobbra (balra) kanyarodni! Szakasz in—
dúl!*” („*Irány ...!*”), (állóhelyből) vagy:

„*Jobbra (balra) kanyarodj! (Irány ...!)*” (menetközben) az él azonnal kanyarodik és a neki megjelölt irányban egyenest tovább menetel. Minden következő rend vagy kettősrend ugyanazon a helyen kanyarodik, ahol az él kanyarodott és ezt az új menetirányban követi.

A sarkonton levő ember oly köríven mozog, melynek félátmérője két lépés és lépéseit megfelelőleg rövidíti.

A PUSKA ISMERTETÉSE

Bevezetés.

A puska szerkezetének és gépezete működésének alapos ismerete föltétlenül szükséges, hogy minden ifjú meggyőződjék arról, hogy ez a pompás kis gépecske nem valami titokzatos pokolgép, melytől félnie kell, hanem olyan tökéletesen működő szerkezet, mely iránt teljes bizalommal viseltethetik, mely teljesen megérdemli tulajdonosának szeretetét és gondos ápolását.

Az ifjaktól nem szükséges az egyes alkotórészek elnevezésének sorrendben való betanulását követelni, teljesen elég, ha az egyes alkotórészek szerepét és az egész *szerkezet működését* megértik és saját szavaikkal elmagyarázni tudják.

1. §. A 95. mintájú ismétlőpuska leírása.

A ma használatos puskánkat 1895-ben rendszeresítették és ezért 95. mintájú ismétlőpuskának nevezik.

Az ismétlőpuska főrészei.

- I. A cső.
- II. Az irányzék.
- III. A závarzat.
- IV. A szekrény az adogatóval.

V. Az ágy a felső agygyal.

VI. A foglarvány.

VII. A szurony a hüvellyel.

VIII. A szerelék.

I. A cső.

A cső egész hosszában át van fúrva. Élői levő nyilasát **torkolatnak**, középvonalait **csőtengelynek** nevezzük. A cső a lövedék biztos vezetésére és irányítására szolgál.

A csőben a **töltényűrt**, és a **huzagolt részt** különböztetjük meg.

A töltényűr a töltény befogadására szolgál.

A huzagolt rész arra szolgál, hogy a lövedéket saját hossz tengelye körül megforgassa, e végett csavarszerűen hajlított barázdákkal van ellátva, melyeket **huzagoknak** nevezünk. A furatnak a huzagok között kiemelkedő részeit **ormozatoknak** hívjuk.

A cső elején fölerősített hüvely van, melybe oldalról **célgömböt** tolunk be.

II. Az irányzék.

Az irányzék hátul a csőre erősített **irányzékतालpon** áll.

Az irányzék főrészei: az **irányzékkeret** és az **irányzékतालó**.

Az **irányzékkeret** forgathatóani van az irányzékतालpra erősítve és előre lefektethető vagy a csőtengelyre merőleges irányban felülátható. A keret alsó végéből derékszögben egy rövid kar nyúlik, melybe az **alpirányzék állás** (500 lépés) *nézőkéje* van bevágva.

Lefektetett keretnél a távolságot jelző 5-ös szám (a rövid karon) a célzó szeme felé néz.

A keret kivágásának alsó részébe a **legmélyebb irányzékállás** (300 lépés) nézőkéje van bevágva.

Az irányzékkeret baloldalán 600 lépéstől 2400 lépésig terjedő távolságbeosztás van bevésvé. A 2600 lépésnyi távolságnak megfelelő nézőke a keret felső részébe van bevágva.

Az **irányzéktooló** az irányzékkereten csúsztatható végig.

Az irányzék beállítása különféle távolságnak megfelelően.

Az 500 lépésnek megfelelő **alap-irányzékállás-nál** a keret előre lefektetve és a toló alapállásában! vagyis teljesen feltolva (a 2400 lépés távolságnak megfelelő állásban) van.

Hogy az irányzékot a kívánt távolságra beigazíthassuk, a balkéz hüvelykujjával az irányzéktoólót és ezzel együtt a keret felső végét fölfelé nyomjuk, ezután a jobbkez — a hüvelykujjal balról, a mutatóujjal! pedig jobbról — a tolót megragadja, az irányzéknyomót jobbra beszorítja s a tolót a megfelelő állásba csúsztatja, azután a keretet lassan felállítja.

A legmélyebb irányzékállásnál — mely 300 lépésnek felel meg — a toló alapállásban marad.

A 600-tól 2400 lépésig terjedő távolságoknak megfelelő irányzékállás beállítása végett a toló felső részét a megfelelő osztóvonásig csúsztatjuk.

A 2600 lépésnek megfelelő irányzékállásnál a tolót teljesen lecsúsztatjuk.

Ha az irányzékot ismét alapállásába vissza akarjuk állítani, a tolót a jobb kéz hüvelyk és mutatóujjával megfogjuk, e mellett az irányzéknyomót jobbra szorítjuk, azután a tolót az alapállásba (vagyis teljesen felcsúsztatjuk) a keretet előre leefektetjük.

III. A závarzat.

A **závarzat** a eső hátsó nyilasának elzárására, töltésére az üres töltényhüvely eltávolítására és az elsütésre szolgál, ezeknek megfelelően két főrészből áll:

1. a tokból az elcsattantó készülékkel és
2. a záródugattyúból.

1. A tok az elcsattantó készülékkel.

A tok a csőre reá van csavarva. Elöl a tok belső részében, fenn és lenn egy-egy vájatot találunk; a záródugattyú **zárószemölcssei** a becsukáskor ezekbe a vájatokba csavarodnak be és ezzel megakadályozzák, hogy a puska-porgázok a záródugattyút lövés után hátra ki ne lökjék.

A tok középrészén felülről lefelé át van törve és a **töltőmedencét** alkotja, melyen át a tárolt töltények a szekrénybe tolhatók, ahonnan a závarzat becsukásakor a záródugattyú egyenként a csőibe tolja, kinyitáskor pedig onnan ismét kihúzza őket.

A tok hátsó része, a **tokfark**, a fogantyúrész- és az ütőszeg-nőcsavar vezetésre szolgál.

Az elcsattantó készülék a billentyűből az elcsattantó emeltyűből, az elcsattanó csapból és a kivetőből áll.

2. A záródugattyú.

A záródugattyú a zárócsapóval ellátott fogantyúrészből, a zárolóból a zároló-csavarral együtt, a töltényvonóból, az ütőszegből az ütőszeg-nőcsavarral és az ütőrugóból áll.

A fogantyúrész jobb oldalán a fogantyú és gombja látható. A záródugattyú kihúzására és betolására szollgál, benne van elhelyezve a zároló.

A zárócsapó forgathatóan van a fogantyúrészhez erősítve és elzárva megakadályozza, hogy a závarzat kinyitható legyen vagy hogy a puská véletlenül elsülhessen.

A zároló az ütőszeg és az ütőrugó befogadására szolgál.

A zároló-csavar a zároló folytatását képezi és abba be is van csavarva, ehhez támaszkodik az ütőrugó az egyik végével, a másik végével pedig az ütőszeg vastagítványához.

A töltényvonó eleje kamóban végződik, mely kamó — ha a závarzatot becsukjuk — a töltényhüvely peremébe kapaszkodik s kihúzásakor a töltényt magával kirántja.

Az ütőszegnek elől vastagított fejből nyúlik ki a gyújtószeg.

Az ütőszeg-nőcsavar az ütőszegre van csavarva; hátsó részén recézett fogantyú, alsó

részén pedig szárny látható. Az ütőszeget a nőcsavar recézett fogantyújánál fogva a závarzat kinyitása nélkül is hátrahúzzhatjuk, amikor az ütőrugó szintén összeszorul. Ha most a nőcsavart eleresztjük, szárnya csakhamar megakad az elcsattantó csapban, a rugó tehát nem fesztelenülhet, az ütőszeg nem csapódhatik addig előre, míg az elcsattantó csapot az ütőszegnőcsavar szárnya elől el nem távolítjuk.

Az **ütőrugó** az ütőszeget veszi körül, elől ennek vastagítványára, (hátról pedig a zárolócsavarra támaszkodik, s ezért az ütőszeget folyton előre tolni igyekszik.

A závarzat működése.

A závarzat működése kinyitásból, **becsukás-ból és elcsattantás-ból áll.**

a) *Kinyitás:* A fogantyúgombot erősen hátrahúzzuk. Eleinte hátrafelé csak a fogantyúrész mozog, magával húzván az ütőszeg-nőcsavart és az ütőszeget is; mivel pedig a zároló egyelőre nem mozog hátrafelé, az ütőrugó (melynek hátsó vége a zárolóban van megtámasztva, elől levő végét pedig az ütőszeg vastagítványa húzza hátrafelé) összenyomódik. Ezzel! egyidejűleg a fogantyúrész csavarszerű vezetőlécei a zárolót — ennek szintén csavarszerű horonyainál fogva — hossz tengelye körüli forgásra kényszerítve, minek következtében a zárolón levő zárószemölcsök a tok kereszthoronyaiból kiforgathatván, a üösszhoronyokba jutnak. Ettől a perctől fogva a zároló nem foroghat tovább, hanem kénytelen

a fogantyúrósszal együtt hátrahaladni, mindaddig, míg a fogantyúrész vezető léceinek hátsó vége a végtámszegbe nem ütközik, ami a további hátrahúzást megakadályozza.

b) *Becsukás:* A fogantyút előretoljuk. Eleinte a záródugattyúnak minden része együttesen halad addig, míg a zárószemölcsök a tok keresztornyába nem ütköznek, az ütőszeg-nőcsavar szárnya pedig az elcsattantó-csapon fenn nem akad. Innen kezdve a fogantyúrész már csak egyedül mozog előre, rátolódik a zárolóra; csavarszerű lécei eközben a zárolót forgásra kényszerítik, miközben szemölcsei a tok keresztornyába jutnak; a zárófej a cső hátsó nyílását szorosan eldugasztja. Az ütőszeg-nőcsavar az elcsattantó csapra támaszkodva egészen hátramarad s fogva tartja az ütőszeget is, amely körül az ütőrúgó erősen össze van szorítva.

c) *Elcsattantás:* Ha a billentyű hosszú karját hátrahúzzuk, rövid karja lefelé nyomja az elcsattantó emeltyűt, ez magával húzza lefelé az elcsattantó csapot is; amint ez egészen tesülyed a tokfalkába, az ütőszeg-nőcsavar szárnya szabaddá válik, az ütőrúgó előrefelé kirugódhatik s nagy erővel ellőrelódítja az ütőszeget, melynek gyújtószege a zárófej lyukán keresztül rácsap a töltény fenékébe illesztett csapantyúra, a puszka elsül.

Az elcsattantás csak amikor következhetik be, ha a závarzatot teljesen becsuktuk.

A zárócsapó — a töltést és tüzelést közvetlenül megelőző időpontok kivételével — mindig becsukva legyen.

IV. Szekrény az adogatóval.

A **szekrény** a **tárnak** és az **adogató-nak** befogadására szolgál. Hátul a **sátorvassal** függ össze. A szekrény hátsó fala a tártartó, a sátorvas pedig fent a billentyű számára át van? törve.

A **szekrény fenék** felül nyitott alacsony szekrényke. Jóval rövidebb, mint a szekrény, úgy, hogy a szekrény alján hátul nyílás marad, mélyen a kiürült tár kieshetik.

A szekrény hátsó falának áttöretében a **tártartó** van a tartócsavarral megerősítve.

Az **adogató** a tárban levő töltények emelését — adogatását — végzi ö; az **adogató emeltyűből az adogató lemezzel az adogató-rúgóból és a támrúgóból áll**

Az adogató működése.

Az adogató működése a teli tárnak betevésével — a **töltéssel** — kezdődik. E végre akként kell kinyitott závarzatnál a tárt a lövedékekkel előre fordítva az adogatólemezre tenni, hogy a tár hátfalán levő **orr** fölfelé jusson.

Ha már most a tár hátsó végére irányzott nyomással a tárt s általa az adogató lemezt és az adogató-emeltyűt is a szekrénybe addig nyomjuk le, míg a tár orra a tártartó kamója, alá nem ér, akkor az adogató-rugó és támrugó megfeszül.

E rugók a töltényeket fölfelé nyomják; a tár oldalainak felső behajlított *ajkai* oldalról fogják a legfelső töltény hátsó részét s így megakadályozzák, hogy az adogató a töltényeket a

tárból fölfelé kilökhesse; a töltényeket a *tárral együtt* sem dobhatja ki, mert a tárt meg a *tártartó* fogja. A legfelső töltény oly magasan fekszik a tárban, hogy feneke peremének felső része a tár fölött szabadon tovasikló zárófej alsó széle előtt áll.

Ha a závarzatot becsukjuk, akkor a zárófej a legfelső töltényt a tár ajkai között előre felé a csöbe nyomja.

Ha a lövés utam a záródugattyút teljesen hátrahúzzuk, amikor a töltényvonó a töltényürben levő töltényhüvelyt kirántja s a puskából kidobja; az adogató a tárban maradt négy töltényt följebb nyomja, mire a második töltény foglalja el az elsőnek előbbi helyét s pereme ismét a zárófej *felfelé* jut. A závarzatnak ismét becsukásakor e töltény — mint már előbb leírtuk — a töltényürbe nyomul.

Amint az ötödik töltényt a tárból előre nyomtuk, az üressé vált tár a szekrény alsó nyilasán kiesik.

Az egyes töltés úgy hajtandó végre, hogy a töltényt az adogató-lemezre fektetjük, s *a* zárófej a lot becsukjuk.

V. Az ágy.

Az ágyon megkülönböztetjük: az **előagyat**, a **középagyat**, a **tusanyakat** és a **tusát**.

Az **előagyban** fekszik a cső; fölszanének mindkét oldalán egy-egy teknő alakú véset — az agyvájatok — van.

A **középagy** a závarzatot és a szekrényt fogadja be.

A **tusa** a tusanyak közvetítésével a közép-ágyhoz csatlakozik és arra szolgál, hogy a célrattartásnál a puskát testünkhöz támaszthassuk.

A puska csövet a felső puska karikától az irányzékgig a felső-ágy takarja.

VI. A foglalvány.

A foglalvány a csőnek az agygyal való egybekapcsolására, valamint a puskaszyíj odaerősítésére szolgál.

A foglalványhoz tartozik a felső és alsó puskakarika, a két szíjkengyel, a fülessín és a tusaborító.

VII. A szurony a hüvellyel.

A szurony dőfésre és vágásra való kézi-fegyver, mely a puskára is felerősíthető.

Főbb részei: a **penge**, a **védővas** és a **markolat**.

A szuronyt oldalfegyverként az acélból készült szuronyhüvelyben hordják.

VIII. A szerelék.

A szerelék a puska Jókáiban tartására, valamint szétszedésére és összerakására szolgál.

A szerelékhez tartozik: a *tisztító zsinór* a *vezetőhüvellyel*, a *tisztítóvessző*, a *csavarhúzó* és a *torkolatfedő*.

2. §. A puska szétszedése és összerakása.

a) Szétszedés.

A puskát csak akkor szabad szétszedni, ha tisztítjuk vagy vizsgáljuk.

Külön rendelet nélkül csakis a záródugattyút szabad szétszedni.

Ha a puska főrészeit tisztítás végett szét szedjük, az illető részt szétszedése után rögtön tisztítsuk meg, ezután pedig haladéktalanul rakjuk össze.

Rendszerint elég, ha csak a záródugattyút és a szekrényfeneket az adogató val távolítjuk el. A záródugattyú eltávolításakor a tusát egy máshoz szorított felső combjainkhoz támasztjuk; ezután a zárócsapót meg a závarzatot kinyitjuk, a billentyűt a balkéz hüvelykujjával előrenyomjuk, s a záródugattyút jobb kézzel a fogantyúnál megfogjuk s a tokból kihúzzuk.

A szekrényfenéknek az adogatóval együtt való eltávolítására a szekrényfenék-csavart kicsavarjuk. A szekrény feneket ezután előbb kissé előre toljuk, azután pedig az adogatóval együtt a szekrényből lefelé kihúzzuk.

A záródugattyú szétszedése előtt a zárófejenek a fogantyúrészhez teljesen hozzá kell simulnia. Erre az ütőrugót az ütőszeg-nőcsavár hátrahúzásával megfeszítjük és a zárócsapót becsukjuk. Azután az ütőszeg-nőcsavart lecsavarjuk és a zárolót (a töltény vonó val) — egyidejűleg egyszersmind jobbra is forgatva — jobbkézzel a fogantyúrészből kihúzzuk. Végül a zárócsavart lecsavarjuk és erre a zárolóból az ütőrugót, valamint az ütőszeget is kivesszük.

b) Összerakás.

A szekrényfenéket az adogatóval együtt átlukasztott toldatával akként toljuk előre a

szekrény oldalpofái közé, hogy hátsó vége közvetlenül¹ az oldalpofák előléceinek vájata elé jusson. Ezután a szekrényfeneket hátrányomjuk és a szekrény fenék-csavart becsavarjuk.

A záródugattyú összerakásánál a gyújtószegevel előreirányított ütőszeget hátulról a zárolóba tesszük és az ütőrugót az ütőszegegre toljuk. Ezután a zároló csavart az ütőszegegre toljuk, az ütőrugó kiálló végét vele benyomjuk és a csavart a zárolóba csavarjuk. Ezután az ütőszeget úgy forgatjuk, hogy lapos oldala a zárolón alul levő kivetőhorony meghosszabbításába essék.

Az ekként előkészített zárolót ezután — az ütőszege kiálló részével előre és ez utóbbinak topos oldalát a fogantyú gombja felé fordítva — oly mélyen toljuk a fogantyúrészbe, míg a fogantyúrész lécei a zároló horony aba benyomulnak és a zároló forogni kezd.

Ekkor a töltényvonót úgy helyezzük fészékébe, hogy vájata a legközelebbi lévő zárószemölcs magasságába jusson, mire a zárolót a töltény vonóval együtt — még pedig az előbbi egyidejűleg a töltény vonó oldala felé forgatva és becsukott zárócsapóval — teljesen a fogantyúrészbe toljuk.

Ezután a zárócsapót kinyitjuk, s az ütőszege-nőcsavart az ütőszege hátsó végére addig csavarjuk fel, míg szárnya a fogantyúrészbe nem ütközik; erre az ütőszege-alócsavart az ütőszegeggel együtt hátrahúzzuk, a zárócsapót be-
zárjuk, azután az ütőszege nőcsavart teljesen

főlcavarjuk, végre a zárócsapót ismét kinyitjuk.

A záródugattyúnak a tokba való hétévesénél a zárócsapónak kinyitva, az ütőrugónak pedig megfeszülve kell lennie. Hogy ezt elérhessük, a fagantyúrészt jobb kezünkkel megfogjuk, bal kezünkkel pedig a zárolót szemölcseinél fogva annyira kihúzzuk, amennyire a töltényvonó csak engedi.

A záródugattyút ezután a jobb kézzel úgy helyezzük a tokfarkra, hogy a fagantyúrészt a megszabott módon becsukhassuk, az ütőrugót leeresztjük és a zárócsapót becsukjuk.

3. §. A puska jókarban tartása.

A puska jókarban tartásának célja: hogy a megsérüléstől és idő előtti elkopástól megóvassék.

A puskának és főrészeinek gyakori szétzedése káros, megsérülésekre és idő előtti elkopásra vezet. Az ismételt céltalan tisztítás, de különösen itt fel nem sorolt tisztítószer használata következtében, melyek a vasrészeket támadják meg, a puska idő elolt elkopik, sőt hasznavehetetlenné is válhatik.

a) A használatban levő puska gondozása.

A megőrzendő puskák ütőrugója leeresztve, zárócsapójuk becsukva, irányzékuk pedig alapállásba igazítva legyen.

A használatban) levő puskák befogadására szolgáló helyiségek szárazaik és szellősek legyenek. A szobában akként akasztassanak fel az

erre való fogasodra, hogy a fedővel ellátott torikolat fölfele jusson és a fogantyú gombja a faltól elfordítva legyen.

b) A puskáé kezelése használat közben.

A puskával használat közben mindig a legnagyobb gonddal és óvatossággal bánjunk. Figyelmünket pedig mindenekelőtt az irányzékra, a célgömbre és furatra fordítsuk. Kivált képen a puskát földre ejteni, falhoz állítani, a csőfuratot bedugaszolni, a puskát hidegről fűtött szobában áthozni, anélkül, hogy a nedvességet szorgosan eltávolítanók, a puskára igen káros.

c) A puskáé kezelése használat után.

A puskát használat után mindig haladéktalanul tisztítsuk meg.

A tisztításhoz a tisztítószóron, ennek vezetőhüvelyén és a tisztítóvesszőn kívül még a következő szereléseket és szenekeket használjuk.

Fadarabkák, kóc, kender, vászon, valamint gyapotrongyok, tiszta víz, petróleum, faolaj, vazelin és kenőszappan.

Más tisztítószernek használata tilos. A fadarabkák kóccal vagy ronggyal körültekerve, a hézagok és sarkok tisztítására szolgálnak.

A kóc és kender lehetőleg hosszú szálú legyen; a csőfuratnak tisztítására használjuk.

A rongyok az agy és a vasrészek letörlésére, bezsírozására valók.

A kenőszappant — 250 grammot 1 liter hideg vízben feloldva — a csőfuratnak lövés

utáni tisztítására használjuk. E szappant a katonai fegyvermesterektől szerezzük be.

A faolajat a závarzat és az adogató surlólapjainak s az agynak és felsőagynak beolajozására használjuk.

A finomított vazelin a furatnak és a többi vasrészeknek tisztítására és bezsírozására, rozsdá ellen pedig óvoszerül szolgál. Megbízhatóan jó vazelint is csak a katonai fegyvermesterek útján szerezhetünk be.

A petróleumot csak szerfölött megkeményedett mocskok, meggyantásodott olaj, vagy rozsdá feloldására használjuk. A kenőszerül használt olajat és vazelint, csak leheletszerűen szabad fölkenni.

Tisztításnál a vasrészeket száraz ronggyal — nagyobb erőkifejtés nélkül töröljük le, azután pedig bezsírozott ronggyal töröljük át.

Keményebb mocskot petróleummal kell feláztatni és kis idő múlva kóccal ledörgölni.

Ha rozsdá képződött, akkor a rozsdá helyet szárazon dörgöljük le és petróleummal kenjük be; bizonyos idő múlva azután a rozsdáfoltot kóccal dörgölve tisztítsuk le. Ha a rozsdá már mélyebbre rágódott volna, akkor a petróleumot hosszabb ideig hagyjuk a rozsdá helyen s az eljárást addig ismételjük, míg a rozsdáfolt teljesen el nem oszlott. A fenmaradó sötét foltokat azután jól zsírozzuk be, de semmi körülmény közt se csiszoljuk fényesre.

A puskát minden foglalkozás után következőkép tisztítsuk meg: először a portól és

mocsoktól rongyokkal megtisztítjuk; ezután a vasrészeket bezsírozott romgygyal áttöröljük.

Lövés után a csövet hamarosan rozsdaréleg lepi el; ennek megakadályozására, lövés után legfeljebb 6 órán belül, a csőfuratot tisztítsuk meg. Ehhez a tisztításhoz a záródugantyút és a szekrényfeneket az adogatóval együtt eltávolítjuk.

A závarzat részeit előbb bezsírozott, azután száraz ronggyal felöröljük, végre ismét bezsírozzuk.

A csőfurat tisztításához akként alakítunk csoportokat, hogy egy-egy csoportnak 2—3 tisztítózsínórja legyen.

A tisztítandó puska tokjának hátsó nyílásába legelőbb a tisztítózsínór vezetőhüvelyét bedugjuk és zsineggel a szekrény és a sátorvas közötti hajtásban megkötjük.

Az előbb megszírozott tisztítózsínór hurokjába kócot, kendert vagy keskeny csíkosra szel-eiét vászon- vagy gyapotrongyot teszünk és az egész csomót szappanos vízbe — 250 gramm kenőszappannak 1 liter hideg vízben való oldatába — mártjuk.

A csomó egy nagy legyen, hogy a csőben nagy erő kifejtés nélkül ide-oda húzassuk.

Egyik ifjú a puskát balkézzel megfogja, torkolatát lefelé fordítja, a tisztítózsínórt a vezetőhüvelyen és a csövön keresztül dugja, mire egy másik a puskát balkezével a felső puskarika mögött megfogja, s a tisztítózsínórt a csőfuratból kihúzza. Mindketten a tisztítózsínór végét jobb kezük körül tekergetik s ezután a cső-

vet a tisztítózsínórnak a *csőtengely irányában* és a csőfurat teljes hosszában! való egyenletes ide-oda húzogatóásával megtisztítják.

A töltőúr tisztítását a tisztítóvesszővel vagy rövid fadarabkával végezzük.

Végre az egész csőfuratot tiszta és száraz tisztítózsínórnba tett száraz kóccal áttöröljük és legvégül a csomóra ismét rákent vazelinál leheletszerűen bezsírozzuk.

A puska legfontosabb méretei.

A puska súlya szurony nélkül 3.650 kg.

„ „ hossza „ „ 1 m. 27 cm.

„ „ „ szuronnyal 1 m. 51 cm.

„ „ öble (kalibere) 8 mm.

4. §. A lövészer.

A lövéshez használt éles töltéray (1. az 54. ábrát) áll. a **töltényhüvelyből**, a **puskaportöltetből**, a **csappantyúból** és a **lövedékekből**.

A **töltényhüvely** sárgaréz bádogból van kiperéselve, alul pereme van. Fenekében mélyedés és ebben félgömbalakú ülön át **gyújtólyuk** látható. Az ülőre szorítják rá a **csappantyút**.

A **puskaportöltet** korongalakú szemcsékből álló lövőgyapot-készítmény, mely füst nélkül ég, el és csak kevés, alig látható vízpárát fejleszt. Ha a **puskaport** szabadban meggyújtjuk, szép lassan ég el, ha azonban a **töltényhüvelyben**, vagy más elzárt helyen gyulád meg, akkor hirtelen és nagy erővel robban fel.

Ez a puskapor csak meggyújtva robban, ütéstől vagy rázkódástól nem; ha pl. egy halomba rakott töltény közé lövünk, semmi baj sem történik, mert a töltényhüvelyekben levő puskapor ekkor sem gyulád meg.

A **csappantyú** kis félgömbszerű hüvelyből áll, melyet a töltény fenekébe sajtolnak be, ebben van elhelyezve a gyújtószer, melynek az a sajátsága van, hogy ütésre is meggyulad s igen magas hőfokkal ég el.

A **gyújtószer** lángja a töltényhüvely gyújtólyukán keresztül gyújtja meg a puskaport.

A **lövedék** kemény ólomból készül és acélburokba van sajtolva. A lövedék szorosan be van illesztve a töltényhüvely felső részébe. Az acélburok hátsó részét a gáz feszítő ereje bele-szorítja a cső huzagaiba és ennek következtében a lövedék a csőben nemcsak előrehalad, hanem saját hossz tengelye körül forogni is kényszerül.

5 töltényt egy **tölténytárba** csomagolnak.

Egy töltény teljes súlya 28:35, a lövedék súlya 15:8 gramm.

A lövedék induló sebessége 620 m., ami azt jelenti, hogy a csőtorkolatot olyan sebességgel hagyja el, hogy — ha ezt a sebességet a levegő ellenállása nem csökkentené — másodpercenként 620 m.-nyi utat tenne meg.

A puska legmesszebbre körülbelüli 5—6000 lépésre hord.

HADSEREGSZERVEZET

1. §. Általános fogalmak:

A nemzetek és népek érdekei, épen úgy mint az egyes embereké, igen sokszor ellentétesek. Ez ellentéteket a politika igyekszik kiegyenlíteni mindaddig, míg a vitás kérdések békés úton megoldhatók. Amint azonban az érdekek annyira szemben állanak egymással, hogy a fölmerült kérdések egyezkedéssel meg nem oldhatók, minden állam erejét és hatalmát veszi igénybe, hogy, helyzetén javítson, vagy megtámadod érdekeit megóvja.

Ez az erő nem lehet más, mint a **fegyveres hatalom**. Minden állaimnak érdeke tehát fegyvieres hatalmának már békében való megteremtése, fentartása és fejlesztése, hogy akaratának, ha kell háború útján történő érvényesítésére is mindig megfelelő eszközzel rendelkezhessék.

A bekövetkező háborúra tehát már békében elő kell készülni és pedig: a fegyveres hatalom növelésével, vagyis a **védőerőnek** szervezésével, felszerelésével és kiképzésével.

Sóik különféle elv és rendszer uralkodott és uralkodik ma is a védőerő szervezésére, azért többféle a **védőrendszer is**.

Ma a legtöbb állam valamennyi polgárát egyfonnan kötelezi fegyveres szolgálatra; ez az **általános védőkötelezettség** rendszere.

2. §. A fegyveres hatalom.

A fegyveres hatalom nálunk:

*a honvédségből és
a népfölkelésből áll.*

Hivatása, hogy az országot külellenség ellen megvédelmezze és az ország határain belül a rendet és biztonságot fentartsa.

3. §. A Védőtörvény.

A fegyveres hatalom erejéről az időről-időre megalkotott **védőtörvény** intézkedik. A mi védőtörvényünk értelmében a védőkötelezettség általános; minden fegyverviselésre képes állampolgár személyesen teljesíti. Aki eme kötelezettségének bármely okból részben vagy egészében eleget nem tehet, megfelelő adó fizetésére köteles.

A **védőkötelezettség** feloszlik:

- a) *Szolgálati kötelezettségre.*
- b) *Népfelkelő kötelezettségre.*

A szolgálati kötelezettség azon év január 1-jével kezdődik, melyben az illető egyén a 21. életévét betölti és tart 12 évig, még pedig:

2 évig a tényleges viszonyban, 10 évig a nem tényleges (tartalékos) viszonyban;

A **népfelkelő kötelezettség** azokra nézve, akik a hadsereg állományába nem tartoznak, az első osztályban a 19. évtől bezárólag a 37. évig; a másodikban a 38. évtől a 42. évig tart.

A szolgálati kötelezettség teljesítésében kedvezményt élveznek:

A *papok*, kik katonai kiképzetésben nem részesülnek.

A *tanítók*, kiket a póttartalékba osztanak be.

Öröklött kisgazdaságok tulajdonosai, vagyis az olyan gazdák, kiknek öröklött vagyona 5 tagból álló család eltartására elég, de ennek négyszeresét túl nem haladja, ezeket szintén a póttartalékba osztják be.

Családfentartók, ha különösen méltánylást érdemlő családi viszonyok forognak fenn, szintén a póttartalékba kerülnek.

A hadseregbe 2 évre minden állampolgár, ki az állítási kötelezettségének eleget tett és legalább 153 cm. magas. Kiskorúaknak a szülők vagy gyám beleegyezését kell kikérniök.

Az önként belépők csapattestüket maguk választhatják.

4. §. Az egyévi önkéntesi intézmény.

Célja, hogy a nagyobb tudományos képzettség szerzésére törekvő ifjak a 2 évi szolgálattal tanulmányaikban ne akadályoztassanak és belőlük használható tartalékos tisztek képeztesenek.

Belföldiek a hadseregbe önként beléphetnek s békében már egyévi tényleges szolgálat után a tartalékba helyeztetnek, ha tudományos képzettségüket valamely főgimnázium, főreáliskola, vagy ezekkel egy en jogosított tanintézet sikeres elvégzését igazoló bizonyítvánnyal kimu-

tatják, vagy ha képzettségüket megfelelő vizsgával bebizonyítják.

Az egyévi önkéntesi szolgálat teljesíthető:

a) a katonai állományban; a csapattest szabadon választható, a tényleges szolgálat megkezdése a 24. életévig elhalasztható;

b) orvosnövendéki és orvosi minőségben. $\frac{1}{2}$ év a gyalogságnál a katonai állományban, amely szolgálat legkésőbb a 25. életév április 1-én kezdendő meg, $\frac{1}{2}$ év segédorvos-helyettesként valamely katonai kórházban az orvos-tudori oklevelénlék megszerzése után;

c) katonai gyógyszerész és állatorvosként a gyógyszerézmesteri, illetve állatorvosi oklevél elnyerése után.

Egyévi önkéntesek, kik tartalékos katonai élelmező, vagy katonaépítészeti számvevőségi hivatalnokká óhajtanak kineveztetni, kérelmükre 8 heti katonai kiképzetésük után az ezen szolgálati ágnak megfelelő (kiképzésben részesíthetők.

A tényleges szolgálati év végén minden egyévi önkéntes a tartalékos tisztté való kinevezéshez a megkívánható képzettségét elméleti és gyakorlati tekintetben vizsga letételével igazolni tartozik.

Akik a vizsgánál meg nem felelnék, de különben jó magaviseletet és szorgalmat tanúsítottak, a vizsgáló bizottság határozata szerint a tartalékba helyezhetők, különben pedig még egyévi szolgálatra utasítatnak.

5. §. A fegyveres hatalom kiegészítése.

A fegyveres halálom személyi szükségletének kiegészítése szempontjából az államnak területe több kerületre osztatott föl.

Az egyes területeken évente besorozott újoncokat annyiféle és annyi csapatba stb. osztják be, hogy ezek együttvéve egy-egy hadtestet alakíttassanak.

Minden katonai terület élén egy „**katonai körlet parancsnokság**” áll.

A körlet ismét több kiegészítő parságra oszlik.

Minden kiegészítő kerület ismét több **so-rozó járásra** oszlik.

6. §. Újoncállítás, sorozás és behívás.

Minden védők öt éles egyén a **sorozóbizottság** előtt megjelenni tartozik azon év január 1-jétől, melyben élete 21. évét betölti; ezen kötelezettség, melyet **állítási kötelezettségnek** nevezünk, azon év december 31-éig tart, melyben az illető 23. évét befejezi.

E szerint a védőkötelesek három **korosztályba** tarthatnak, vagyis az ugyanazon évben születtek 1—1 korosztályt alkotnak, melyek a születési év szerint a legifjabbtól kezdve: első, második, harmadik névvel jelöltetnek.

Az anyakönyvvezetők az átlátást megelőző év október havában (mindazokról, kik a következő naptári évben 21. éle tévőket betömik, községenként kivonatokat készítenek és a községi előljárásgoknak beküldik,

Ugyanezen év november havában mindazok, kik a következő évben állításra kötelezettek, az illetékes községi előjárásnál jelentkezni tartoznak.

Az anyakönyvi kivonatok, valamint az állítás-kötelesek jelentkezése alapján a községi előjáróság lajstromokat készít és azokat december 10-éig a járási tisztviselőhöz (főszolgabíróhoz) küldi be.

Felülvizsgálat után a lajstromoknak egy példányát kihirdetés céljából a községi előjárásnak visszaküldik.

A politikai hatóságoknál megtartott sors-húzás azt a sorrendet állapítja meg, mely szerint a besorozottak korosztályukon belül számbavétnék és a sorozás alkalmával osztályozás végett a bizottság elé szólíttatnak.

Az állításra kötelezettek hadiszolgálatra való alkalmasságuk megállapítása végett katonai és polgári egyénekből alakított **sorozóbizottság** előtt jelentnek meg.

A **fősorozás** rendszeren március és április hónapban történik, akik erről bármi okból elmaradnak, az időmként tartott utóállításon jelennek meg.

Korosztály és sorsszám rendén kívül büntetésként állíttatnak élő a katonaköteles szökevények, kik magokat a védőkötelezettség teljesítése alól kivonni igyekeznek, végre az öncsonkítók.

Önkéntes belépésre minden honpolgár jogosult.

Minden állításra kötelezett a fősorozásra illetékes sorozó eljárásában tartozik megjelenni, méltánylást érdemlő esetekben az állítási kötelezettséget másutt is teljesítheti.

A besorozottak **állományba** vétetnek, még pedig az állítási év október 1-ső napján mindazok, Okik január 1-jétől szeptember 30-áig soroztatnak, vagy akik a korosztály és sorszámokon kívül állítottak, végre az önkéntesek.

A szolgálati idő az állományba vétel napján kezdődik.

Az áthelyezés a tényleges szolgálatra kötelezettek állományából a tartalékba, a közös hadsereg tartalékából a honvédséghez, a közös hadsereg póttartalékából a honvédség póttartalékába annak az évnek december 31-ével történik, amelyben az illető szolgálati kötelezettségének eleget tett.

Az **elbocsátás** bekövetkezik:

- a) a szolgálati kötelezettség teljes lerovása után, december 31-én;
- b) kivándorlás céljából;
- c) törvényellenes besorozás esetén;
- d) elháríthatatlan szolgálatképtelenség miatt.

Általános mozgósítás esetén a behívás a járási tisztviselők (politikai járáshatóságok) által nyilvános hirdetés útján történőik.

A behívott legénységnek magánviszonyai rendezésére mindössze 24, a havidijasnak 48 óra engedtetik.

A katonának (honvédnek) rendszerint a katonai (honvéd) igazolványt könyv első lap-

oldalán megjelölt főszerelő állomásra kell bevonulni. Ha ezt valamely ok miatt nem tehetné, akkor tartózkodási helye hadkiegészítő kerületi (kiegészítő) parancsnokságánál köteles jelentkezni.

A behívottak a vasutakat (gőzhajókat) a bevonuló állomásig az államkincstár terhére használhatják.

7. §. A fegyveres hatalom tagozása.

A fegyveres hatalom, alkalmazása szerint **szárazföldi haderőből és a haditengerészetből áll.**

A szárazföldi haderőnek sok különféle szolgálatot kell végeznie, tehát harcban való alkalmazásuk szerint különféleképpen vannak fölfegyverezve és ehhez képest „**Fegyvernemekre**” tagozódnak.

Fegyvernemek: a **gyalogság, lovasság, tüzérség és műszaki csapatok.** Már a névből is megmagyarázható és megérthető az alkalmazás és fölfegyverzés különfélesége.

Ezen főszerelésen és rendeltetésen kívül az egyes fegyvernemek önmagukon belül ismét különleges hivatásúak, e szerint ismét többféle ruházattal és főszereléssel láttatnak el, különféle **csapatnemeket** alkotnak.

Csapatnemek: *gyalogság, vadászcsapat, huszár, tábori, hegyi es vartüzérség, utászok, összekötő ezred, egészségügyi csapat és vonatcsapat.*

A csapatnemek egyenként, mint elképzelhetjük, nagy tömeget alkotnak, s ily nagy tö-

megben a kiképzés, a szolgálatkezelés és a harcban való vezetés stb. legyőzhetetlen akadályokba ütköznek, tehát kisebb-nagyobb részekre oszlanak.

Ezen szempontból első sorban oly részeket keli alakítani, melyek önmagukban katonai és közigazgatási tekintetben önálló egységet alkotnak, ezek **csapattestek**. Ilyen pl. az **ezred**.

A tapasztalat megkívánta, hogy a csapat-
testeknek kisebb részei harcban és a közigaz-
gatásban ismét önállóan alkalmazhatók legyenek. A *legkisebb* még önálló részeket **alosz-
tálynak** hívjuk. Pl. a gyalogságnál és a lovas-
ságnál a *század*, a tüzérségénél az: *üteg*, stb.

A kiképzés és harcászati vezetés meg-
könnyítése végett pedig szükséges, hogy az al-
osztályokat az egyes csapattesteken belül na-
gyobb kötelékbe, **osztályokba** egyesítsük.
Ilyenek: a gyalogságnál és a vartüzérségnél a
„*zászlóalj*”, a lovasságnál és táborig tüzér-
ségnél az „*osztályok*.”

Nem sok magyarázat kell azonban ahhoz,
hogy a csapattestek, habár önálló egységeket
alkotnak is, sem békében, sem háborúban nem
működhetnek egymástól teljesen függetlenül,
hanem a végsiker biztosítása céljából ismét
nagyobb testekbe kell őket egyesíteni, hogy így
együtt is egységesen működhessenek. ,

Ezen nagyobb testek: a **seregtestek** és
pedig: ugyanazon fegyvernem két vagy több
csapatteste **dandárt**; két gyalog-, illetve lovas-
dandár, megfelelő tüzérséggel, műszaki csapat-

részekkel és tábori intézetekkel együtt, gyalog-, illetve **lovashadosztályt** alkot. Két vagy három gyalog hadosztály megfelelő erejű külön tűzérőséggel, műszaki csapattal és tartalékintézettel **hadtestet**, több hadtest a szükséges intézettel **hadsereget** alkot.

A fegyveres erőnek békében és háborúban mindennemű szükséglete van, felszerelési tárgyokban és tudományos téren. E tárgyak elkészítésére, szállítására, gondozására, valamint a tudományos haladásnak megfigyelésére, fejlesztésére és felhasználására katonailag szervezett **intézetek** szolgálnak.

8. §. A szárazföldi haderő alkotórészei.

Az eddig megismertek után a szárazföldi haderő egyes fegyvernemeinek tagozását külön-külön tárgyaljuk.

A gyalogság.

A kézifegyverek hihetetlen fejlődése folytán ma már minden államban a gyalogság a legfontosabb fegyvernem, mert harcban a gyalogság minden körülmények között minden segítség nélkül önállóan is képes harcolni; kitűnő fegyverével a kezében leküzdhetetlen akadályt nem ismer. Kemény hideg, nagy forróság, felázott talaj, szél, meredek hegyóriások, szakadékok, mocsár, folyó, egyszóval bármi, bárhol, a gyalogság harcraképességét meg nem béníthatja.

A lovasság.

A mai harc oly nagy területeken folyik le, hogy az egésznek parancsnoka azt áttekinteni nem képes a harc tervezése és vezetése tekintetében tehát helyes elhatározásra csak úgy juthat, ha jó és biztos híreket kap az ellenségről. E nehéz feladat megoldására első sorban a lovasság hivatott, ő a hadsereg szeme. Látni, figyelni, (következtetni kell tudnia. Vakmerőséggel határos bátorságra, józan, határozatit ítélőképességre, fáradhatatlan tetterőre van szüksége, hogy nagy feladatát megoldhassa s végül, midőn e fontos dolgát becsülettel végezte, a harcban is szerephez jut, hogy a megrendült ellenséget üldözze, fárassza, vagy az üldözött önfeláldozás árán is feltartóztassa.

A tüzérség,

A tüzérség oly lövőfegyverrel rendelkezik, mely arra képesíti, hogy a harcot már messze az ellenségtől megkezdhesse, míg nagy hatásánál fogva közel az ellenséghez annak erejét megtörheti. Ennélfogva ő kezdi meg a harcot és a gyalogságot támogatja hatásosan még a döntés alatt is, az üldözésnél pedig messze kíséri az ellenséget. Fontos tényező tehát a győzelem kivívásában. Nélküle a várak, erődített helyek megvédése és megvívása lehetetlen*.

A tüzérség feloszlik:

a) tábori és hegyi tüzérségre, melyek könnyen hordható ágyukkal vannak felszerelve és hivatásuk a gyalogsággal és lovassággal való együttműködés;

b) vártüzérségre, melynek feladata a várak és másféle erődös helyek, megtámadására, vagy megvédésére szolgáló lövegek kezelése.

Műszaki csapatok.

Műszaki csapatok feladatuk, hogy a háborúban előforduló műszaki munkálatokat végezzék.

1. Az **utászcsapat** utász zászlóaljából áll, feladatuk különösen hadi hidakat vagy fél-állandó hidakat verni, csapatokat vízen átszállítani és robbantó munkálataikat végezni, utakat készíteni és elrombolni, továbbá erődítő és táborn munkákat végezni.

2. A **közlekedő csapatok** hivatását nekünk magyarázza:
összekötő ezred,
vasutas ezred,
gépkocsival kísérletező osztály,
gépkocsis keret.

9. §. Az altisztek kiképzése.

A besorozott katonák gyakorlati kiképezetésük mellett, elméleti oktatásban is részesülnek), hogy (különböző alkalmazásukban nélkülözhetetlen ismereteket elsajátítsák, továbbá, hogy ítélőképességük fejlesztésével ne csak a gép munkáját végezzék, (hanem minit gondolkodó, megfontoló, öntudatos emberek, egyéniségük teljes értékével működjenek majd a háború nehéz napjaiban, ahol ma már az észbeli felsőbbség diadalmaskodik mindenkor a tisztán csak nyers erő fölött.

A legénység elméleti kiképzése a különféle legénységi és altiszt-képző iskolákban történik. Napjainkban már minden kaszárnya valósággal hatalmas népoktató és népnevelő internátus, melyben tisztjeink a szolgálati foglalkozás idejében s azonkívül is rendkívüli gonddal fáradoznak a legénység testi, erkölcsi és szellemi nevelésén. Ma már minden kaszárnyában van a legénység számára szépen berendezett olvasószoba is, napilapokkal, folyóiratokkal és gazdag könyvtárral. Télen rendszeres tanfolyamokat szerveznek a legénység számára, melyekben tisztek és polgári szakemberek ismeretterjesztő, szellemfejlesztő és erkölcsnemesítő előadásokat tartanak.

Az altisztek a tiszthelyettesi rangot érhetik el és fizetésük a mai drágasági viszonyok közt is megélhetést biztosít számukra.

Sok altiszt a katonai pályán is elérheti a tiszti és katonai tisztviselői állást is.

10. §. A hivatásos tisztek kiképzése.

A katonaaállománybeli hivatásos tisztek kiképzése a csapatkötelékeken kívül álló külön nevelő- és képzőintézetekben történik.

Ilyen iskoláik:

- a) a budapesti Ludovika Akadémia,
- b) a budapesti, kismartoni és soproni főreáliskolák és
- c) az alreáliskolák.

Az akadémiák rendeltetése, hogy a tiszti pályához megkívántató szakismereteket nyújtsák, továbbá, hogy megvevessék azt a tudomá-

nyos alreáliskolai alapot, mely a későbbi felsőbb iskolák és tanfolyamod hallgatására szükséges.

A főreáliskola az akadémiára, az alreáliskola a főreáliskolára készít elő.

Az alreáliskola I. évfolyamára 10—12 éves kor, és az elemi iskola 4—5 osztályának elvégzése;

a főreáliskola I. évfolyamába 14—16 éves kor és középiskola 4 osztályainak elvégzése;

az akadémiák I. évfolyamába 17—20 éves kor és a középiskola teljes elvégzése kívántatik meg.

A növendékek az iskolában, az állam és alapítványok költségén, továbbá félfizeteses, és egészfizeteses helyen képeztetnek ki.

A felvételre nézve, egyszerű szóbeli vagy levélbeli kérésre valamennyi iskola parancsnoksága bárkinek szívesen megküldi a részletes tájékoztatót.

Az akadémia négy évfolyamból áll és akik legalább jó eredménnyel végezték, azonnal hadnagyok soroztatnak be a gyalogsághoz, a lovassághoz, a tüzérséghez, vagy a műszaki csapatokhoz.

A mai tiszt valódi néptanító, népnevelő és népvezető, tehát valóban eszményi célokat szolgál; ezen a pályán ma már mindenki kereshet és találhat olyan különleges célokat, melyekért lelkesedni tud; minden tehetségnél tág tere nyílik az érvényesülésre.

A TURÁNIZMUS

Addig, amíg a szlávok a pánszlávizmus révén soha nem várt sikereket arattak és a még a teljesen jelentéktelen Montenegró is számottevő politikai szerepet biztosított magának, nálunk vajmi keveset törődtek avval, hogy e nagy világon mennyi a rokonunk és még kevesebbet avval, hogy ezt a rokoni köteléket felhasználva, tekintélyünk súlyát emeljük. Franciaország a latin fajok egyesítésére törekszik, az angolszászok pedig máris ott tartanak hogy a világ uralmát magukhoz rántsák. Mi eddig megelégedtünk azzal, hogy a németekre támaszkodjunk és ha ez politikai és kulturális szempontból igen észszerű ránk nézve, a közelmúlt eseményei után ítélve, még sem volt elég arra, hogy minket majdnem a teljes összeroppanástól megmentsen.

A szomorú tapasztalat arra tanította nemzetünket, hogy teljes elszigeteltségben nem élhetünk és a fajrokonaink iránt valló érdeklődést necsiak néhány tudósunk egyéni működésére bizzuk, hanem abban, mint az egész nemzet egységesen részit vegyünk. A finnek a turánizmust a legerélyesebben támogatják, a törökök és tatárok át vannak hatva felemelő gondolatától és tőle Disingiszkán birodalmának feltámasztását várják, a japánok fraternizálnak hazatérő hadifoglyainkkal, biztatván őket azzal, hogy ti vagytok az arany faj nyugati előőrsei. Egy tatár

lángoló szemekkel fordult hozzám: „Uram 700 milliónyi embertömeg vagyunk, ha összetartunk, miénk a világ.”

Itt tehát az ideje, hogy e nagyszabású szervezkedésbe beleillesszünk.

Ha visszatekintünk a múltba, úgy a turánizmusból büszke öntudatot merítünk, mert az a nép, amely az emberiségnek az első műveltséget adta, a szumírok, a turáni fajhoz tartoztak és mi még ma is sok olyan szót használunk, mely 5000 évvel azelőtt e nép nyelvében úgyszólván ugyanabban a formában élt. Pl. nap, isten, dingir (tenger) stb. A mi ősrásunk is ott született a szumírok szomszédságában és bizonyítéka annak, hogy mi is régi kultúrnemzet vagyunk.

Szűk itt a hely, hogy a turáni faj kultúrtörténetével foglalkozzunk, ez külön tanulmány tárgyát képezi, itt csak utalás történik arra, hogy semmi okunk az európaiak előtt való meghajlásra, sőt jogosan büszkék lehetünk, hogy a turáni faj fiai vagyunk.

E faj nagyobb csoportokra oszlik. Mi az ugor fajhoz tartozunk, másnéven finn-ugorok. Idetartoznak a Volga és a Káma-menti finnek és az elszlávosodott bolgárok is. A tulajdonképpeni finnekhez tartoznak Finnország és Esztland népei. A következő nagyobb csoport a török-tatárok, kik Törökország, Adzerbeidsán, Turkesztán, déli Oroszország és Szibéria nagy részének lakosai. A japánok a tunguzokkal külön csoportot alkotnak. A mongolok és rokonaik Ázsia közepét lakják.

A kínaiak az őslakossággal erősen: kevert nép, ami a nyelvre is nagy kihatással volt, de a hódító elem turáni lévén, őket is tartozunk rokonaink: közé felvenni, amint hogy ők is tartják a velünk való rokonságot. Ezenkívül vannak a tamilok és rokonaik Keletindiában, a georgiaiak és az avarok utódai a Kaukázusban. A turáni fajhoz tartoznak Közép- és Délamerikában a toltékek, aztékek és perui inkák népeinek utódai és a Pyrenaeus-félszigeten a baszkok is.

A turánizmus feladata e milliányi népek egyesítése közös kulturális, erkölcsi és gazdasági érdekeinek megóvása érdekében és egymás támogatása a többi faj támadásaival szemben.

A turánizmus terjesztése igen fontos feladat és a legegyszerűbb módja az, ha minden városban, községben turáni egyletek keletkeznek, melyek a fővárosi egylettel összeköttetésbe lépnek és ahol előadások révén a népet a turánizmus szellemébe bevezetik, azt ápolják, úgy, hogy képesek legyünk ezen nagy eszmének kihatásait saját nemzetünk javára fordítani. Rokon népeink meleg megértéssel kísérik ezen mozgalmunkat, támogatásukra számíthatunk és így a turánizmus hivatva fesz arra, hogy hazánk újjáépítésénél a legfontosabb szerepet játssza.

AZ ŐSMAGYAR ÍRÁS.

Nemzeti kultúránk megbecsülhetetlen kincse az az írás, melyet köznyelven magyar rovásírásnak neveznek, mert bizonyítéka annak,

hogy nemzetünknek már akkor is volt önálló műveltsége, amikor a mai európai nemzetek legnagyobb része nem is létezett.

Az írás karaktere után az előázsiai írások csoportjába tartozik, melyek közül a föníciai, az arameus, az ó-arab (—hemján), az ó-görög és az ó-török a legfontosabbak. A tudósok vitatkoznak azon, vajjon ezen írások az egyiptomiaktól erednek-e, vagy pedig mint a föníciai nép találmányai kezelendők-e.

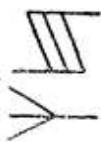
De bármint legyen is, az egyiptomi befolyás erősen érezhető a magyar íráson, melynek úgyszólván minden egyes jele a megfelelő egyiptomi jelzéssel úgy hangzásra, mint alakra is megegyezik, úgy, hogy régibb is lehet, mint az eddig ismert föníciai és mindenestre régibb, mint az ó-héber írás, tehát körülbelül 1580—2000-ben Kr. e. keletkezett. Ez az írás egyúttal bizonyítéka annak is, hogy őseink abban az időben Elő-Ázsiában a fajrokon szumírok és chéták szomszédságában laktak, ahol az egyiptomiak és azok művelődési hatáskörébe tartozó népeik társaságában Írásukat szerezték.

Ezen írás hiteles emlékeit dr. Sebestyén Gyula, a Magyar Tudományos Akadémia archeológiai bizottságának megbízásából összegyűjtötte és mindenkinek hozzáférhetővé tette. Az abc-je a következő:

Ezen abc-nek számos válfaja van, itt csak a leggyakoribb jeleket hoztuk.

Ezen írást, mint minden előázsiai írást jobbról balfelé írják és ott, ahol lehet, a betűket összerótták és az önhang/ók jelölését sok-

Z O S # 1 X A @ 3 2 # + 4 ↑ X 4
 é g k u i j h g f e d c b a
 M X X Y I A H E K @) B O A
 u u i y i sz s t p o ny n m ly i

z s z

! H Y @ X 9 B ! Y A B ! B H M ! B H M
 Maityás mester, megett, utam, utam.

szor mellőzték. A szavakat két vagy négy pont választja el egymástól. A példában közölt szavak a csíkszentmihályi felírás szerint íratnak.

Ezen írás nekünk megbecsülhetetlen értéket jelent, mert annak a bizonyítéka, hogy ősrégi kultúrnép vagyunk, régibb, mint akármely más európai nép. Ápoljuk tehát nemzeti önérettel ezt a kincset, tanuljuk meg valamennyien és alkalmazzuk büszkeséggel mindenütt, ahol csak lehet és ne mulasszuk el alkalmaztatását monumentális felírásoknál sem mostani latinbetűs felírásaink mellett.